

Друхівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів

Тиждень історії

2018 рік

Для тих, хто любить історію, хто хоче краще і глибше пізнати минуле і сучасне, для тих, хто допитливий, любить читати, подорожувати, спілкуватися з цікавими людьми, **з 03 по 07 грудня 2018 року** в школі проходить **ТИЖДЕНЬ ІСТОРІЇ**.

*Шлях у цивілізоване майбутнє –
через вдячну пам'ять поколінь.*

План проведення тижня історії

(03-07.12.2018 р.)

№ з/п	Назва заходу	Дата	Клас	Відповідальний
1	Відкриття тижня історії. Ознайомлення з планом проведення тижня історії.	03.12	5-11	Люшина В.О.
2	Історична п'єса «Вибух Першої світової війни»	03.12	10	Люшина В.О.
3	Брест-Литовський мирний договір. Останні дні Центральної Ради.	03.12	8	Люшина В.О.
4	Інтелектуальна гра «Слабка ланка»	03.12	11	Люшина В.О.
5	Гра «Історичне асорті»	04.12	5	Цимбалюк Л.І.
6	Гра «Найрозумніший»	04.12	11	Люшина В.О.
7	Ілюстративна вікторина «Про кого йдеться?» (Соратники Богдана Хмельницького)	04.12	9	Люшина В.О.
8	Брейн-ринг «Нова історія»	06.12	9	Люшина В.О.
9	Гра «Щасливий випадок»	07.12	10	Люшина В.О.
10	Розгадування кросвордів	07.12	7	Люшина В.О.
11	Перегляд презентації «Конфлікти та їхнє місце в людському спілкуванні»	07.12	6-7	Люшина В.О.
12	Підведення підсумків тижня історії. Нагородження переможців.	07.12	5-11	Люшина В.О.

Тиждень історії пройшов під гаслом:

**«Час летить над
нами.**

**Але тінь свою
залишає за нашою
спиною. Чи не у
цій тіні наше
минуле й
майбутнє?»**

Історична п'єса

«Вибух Першої світової війни»

Тема. Вибух Першої світової війни. (Історична п'єса)

Драматизація історичної події - це один зі способів передати інформацію з історії учням. Учні мають нагоду не тільки діставати інформацію, але й зіграти роль і взяти участь у навчальному процесі, виявляючи свої здібності в нетрадиційній формі.

Обладнання: контурна карта Європи 1914 р. для кожного учня (учні самостійно записують назви держав на карті); велика карта Європи на стіні.

Між учнями розподіляються ролі - кожен учасник отримує табличку з назвою своєї держави та вивішує всім напоказ.

Для інших держав треба відшукати ознаки, відмінні від інших, які їх однозначно характеризують.

Кожен учень отримує таблицю «Причини Першої світової війни» (див. таблицю 1), яку заповнює під час вистави.

Завдання

1. Прослухавши п'єсу, заповніть таблицю. Позначте на карті різними кольорами два ворогуючі союзи.
2. Обговоріть, які можливості існували для миру в червні 1914 р.
3. Прочитайте, обдумайте та осмисліть матеріал про вбивство принца Фердинанда.

Таблиця 1

Причини Першої світової війни			
Держава	Союзники	Вороги	Інтереси
Австро-Угорщина			
Бельгія			
Канада			
Британська імперія			
Франція			
Німеччина			
Італія			
Росія			
Сербія			
Туреччина			
Україна			

Додаткові запитання

1. Які держави належать до центральних держав?
2. Які входять до Антанти?
3. Прослухайте п'єсу, сформулюйте висновок і дайте відповідь на запитання: чи можна було уникнути війни 1914 р.?
4. Поясніть, чому ви так вважаєте.

П'єса

Сцена: за кулісами чути гамір і сварки. Всі держави стривожені та голосно сваряться між собою.

Час: початок 1914 р.

Учасники: Господар, Німеччина, Австро-Угорщина, Італія, Бельгія, Росія, Канада, Сербія, Британська імперія, Франція, Туреччина, Україна (бідна й боса).

Британська імперія. Так, я підписала договір з Францією та Росією, щоб не було непорозуміння між нами. І причиною цього є Німеччина, яка модернізує та збільшує кількість своєї зброї та воєнних кораблів.

Німеччина. Що таке, Англіє? Тобі не подобається, що хтось інший може бути сильним? Чи це загрожує твоїй репутації як «мачо-держави»?

Туреччина. Тут стає спекотно й душно.

Господар. Чи ще щось, Англіє?

Британська імперія. Так. Я обіцяла Бельгії, що буду гарантувати їй нейтральність. Я заявила, що не терпітиму будь-якого порушення цієї справи.

Німеччина. Не втручайся в чужі справи.

Бельгія. Я не хочу ніякої біди. Але якщо хтось хоче мені допомогти, коли буде загроза, то я радо приймаю цю поміч. Я знаходжуся між Німеччиною та Францією. Ви чуєте, як вони між собою сваряться? Мені треба оборонятися.

Франція. Франція на тебе ніколи не нападе.

Німеччина. Німеччина – мирна держава. Ми хочемо мати те, що й інші держави Європи. Ми не гірші за інших. Хай живе кайзер!

Господар. Чи не погоджуєшся з цим, Австро-Угорщино?

Австро-Угорщина. Німці – добрі люди. Ми хочемо, щоб Росія не втручалася в наші етнічні проблеми. Поглянь на свої проблеми, Росіє, перед тим як займатися нашими. У нас багато національностей, але це наша справа.

Україна. О, йо, йо...

Сербія. У вас стільки землі! Чому ви не можете дозволити всім сербам, які живуть у Боснії, відокремитися від вашої держави? Вони повинні мати право жити зі своїми людьми у своїй державі.

Австро-Угорщина. Тільки спробуй їх забрати!

Росія. Не турбуйся, Сербіє. Я ж тебе оборонятиму.

Австро-Угорщина. Не заважай нам, Росіє!

Україна. Боже, до чого дійде? Я знаходжуся як в Австро-Угорській, так і в Російській імперіях. Як не зупиняться сварки, мене розведуть. Воюватимуть на моїй території, брат проти брата.

Канада. Я до цього часу слухала ці суперечки. Ви, європейці, мусите бути справедливими. Англійці хочуть, щоб все залишалось, як є.

Німеччина. Чи нам далі слухати цю англійську пропаганду?

Туреччина. Чи є лікар?

Франція. Не підходь до Німеччини. Вона смердить.

Італія. Франція не може воювати, навіть якби хотіла. Всі французи завжди п'яні.

Франція. Ну, дивись, самі п'янюги й говорять!

Сербія. Скажіть австрійцям, щоб відпустили наших людей.

Німеччина. Сама й побачиш, що станеться!

Господар (береться за голову). Розмову завершено. Світ чекає. Чи можна уникнути війни?

Брест-Литовський мирний договір. Останні дні Центральної Ради

Мета: - на основі документів та наукової літератури розкрити передумови укладання, суть і наслідки Брест-Литовського мирного договору;

- ознайомитись із взаєминами Центральної Ради з німецько-австрійськими окупаційними властями, визначити причини падіння Центральної Ради;
- продовжувати формувати навички роботи з різними джерелами інформації, вміння учнів чітко й аргументовано висловлювати власну думку, брати участь у дискусії;
- виховувати повагу до історичного минулого України, сприяти формуванню в учнів толерантного ставлення до думки опонента.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань (з використанням елементів гри «Дебати»).

Хід уроку

I. Вивчення нового матеріалу

Технічна картка уроку

Питання плану	Форми роботи	Запитання та завдання для учнів
1. Мирний договір у Брест-Литовську	Розповідь учителя, дидактична гра «Дебати»	Розглянути плакат (додаток 1) під час гри відповісти на проблемні запитання (додаток 2)
2. Вступ німецько-австрійських військ в Україну	Самостійна робота	Довести, що після підписання Берестейського миру більшовицька влада в Україні була приречена на поразку
3. Конфлікт Центральної Ради з німецько-австрійською адміністрацією і консервативними колами України	Розповідь учителя	Скласти конспект розповіді
4. Останні дні Центральної Ради	Розповідь заздалегідь підготовленого учня	Скласти конспект розповіді
5. Гетьманський переворот і причини падіння Центральної Ради	Самостійна робота, повідомлення учнів	Записати у формі тез причини падіння Центральної Ради (додаток 3)

1. Вступне слово вчителя.

Ще 5 грудня 1917 р. Рада Народних Комісарів (РНК) оголосила себе такою, що перебуває в стані війни з УНР. Більшовики успішно наступали.

Останньою надією Центральної Ради була чужоземна допомога.

Взагалі симпатії Ради схилилися на бік Антанти, тому вона наполегливо домогалася визнання від її членів, і особливо Франції. Але реакція Франції, яка категорично стояла за відновлення “єдиної та неподільної Росії”, була неоднозначною.

Проте 22 грудня 1917 р. виникли цілком нові можливості, коли РНК розпочала мирні переговори у Брест-Литовську з Центральними державами, заявивши про те, що вона репрезентує всі народи колишньої Російської імперії. Щоб не дати більшовикам представляти на мирних переговорах Україну, Центральна Рада вирядила до Брест-Литовська власну делегацію.

Напередодні від'їзду М. Грушевський докладно проінструктував делегацію, яка повинна була домогтися включення до УНР українських земель, що входили до складу Австро-Угорщини (Східної Галичини, Буковини, Закарпаття), а також окупованих союзними військами в ході війни – Холмщини, Підляшшя і Посяння, які належали Російській імперії. Якби Австро-Угорщина не дала згоди на передачу УНР українських етнічних земель, делегація мала потурбуватися про те, щоб у кордонах цієї імперії було створено з них окремих коронний край з найширшою автономією. Повернення Українській державі українських земель, які належали Росії, делегація повинна була домогтися неухильно і за будь-яких умов.

Переговори про мир розпочалися у Брест-Литовську ще 9 грудня 1917 р. Німецьку делегацію очолювали статс-секретар міністерства закордонних справ Р. Кюльман і начальник штабу Східного фронту генерал М. Гофман, австро-угорську – міністр закордонних справ граф О. Чернін, на чолі делегації РНК був А. Іоффе.

Від УНР на переговори було відряджено делегацію у складі В. Голубовича (голова), М. Левицького, М. Любинського, М. Полоза, О. Северюка, С. Остапенка. Делегація прибула до місця призначення 19 грудня 1917 р., а 30 грудня була визнана повноправним учасником переговорів.

27 січня (9 лютого) 1918 р. між УНР і Німеччиною та її союзниками був підписаний мирний договір. (*Учні розглядають плакат “Умови Брест-Литовського договору”.*)

Укладений у Брест-Литовську мирний договір між УНР і центральними державами до сьогодні оцінюють по-різному: від “тріумфу молоді української дипломатії” до “зради інтересів українського народу”. Тож спробуємо вникнути в проблему глибше.

2. Гра “Дебати”.

Умови гри: заздалегідь створюють дві команди – команда А і команда Б – та групу суддів. Команди перед грою опрацьовують історичні джерела та літературу відповідно до теми уроку. Під час виступів вони повинні послідовно дотримуватись такої структури: *Теза – пояснення – аргумент – висновок.*

Починає гру команда А. Перший гравець команди А виголошує мету та знайомить опонентів з першим аргументом своєї команди. Команда Б, задаючи прискіпливі запитання, протягом кількох хвилин намагається спростувати цей аргумент.

Наступним бере слово перший гравець команди Б. Він знайомить команду А з метою своєї команди і намагається спростувати аргументи команди А. Ще одна функція гравця команди опонентів – наведення аргументів від своєї команди і т. д.

Далі слово мають судді. Вони не беруть участі в дискусії, тому їх повідомлення містять ретельний аналіз виступів команд та окремих гравців. Судді також виставляють бали кожному учневі й за сумою балів визначають команду-переможця та ліпшого гравця. Своє рішення вони виносять на основі переконливості доказів, доцільності запитань, дотримання ілінії аргументації. Судді не мають права радитися між собою, а також надавати перевагу тій чи іншій команді, керуючись власними

переконаннями щодо теми дискусії. У такий спосіб, забезпечується неупередженість позицій суддів під час гри.

Учитель підбиває підсумки гри-уроку.

Теза команди А

Брест-Литовський договір був вигідним насаперед для країн Четверного союзу.

➤ Пояснення

Підписуючи мирний договір, дипломати Німеччини та Австро-Угорщини менш за все дбали про створення суверенної України: до цього кроку їх примусило насамперед їхнє військово-стратегічне становище. Продовжувати війну на два фронти Німеччина, а тим паче Австро-Угорщина, не мали змоги. Тож, припинивши військові дії на Сході, вони планували перекинути значні сили на Захід.

І ще: договір із Центральною Радою відкривав можливості для використання сировинних і продовольчих ресурсів України.

➤ Аргумент

В Австро-Угорщині, де вже розпочалися голодні бунти, договір від 9 лютого називали “хлібний мир”. Заради укладання миру з УНР обидві держави погоджувалися на передачу їй більшої частини Холмщини і Підляшшя, а також на виділення західноукраїнських земель у окремий коронний край. В. Винниченко з цього приводу зауважував: “Розуміється, це робилося... не ради прекрасних очей молодій хуторяночки, а ради її хліба, цукру, вугілля й тому подібних прекрасних речей. Від хуторянки вони могли дістати всього далеко більше й вигідніше, ніж від пришелепкуватих більшовиків, які заключали мілітарний мир і в той же час оповідали їх соціальну війну”.

➤ Висновок

Таким чином, ініціаторами Брест-Литовського мирного договору між УНР і Центральними державами потрібно вважати Німеччину та Австро-Угорщину. Його умови давали змогу цим країнам за рахунок України розв’язати власні болючі проблеми.

Теза команди Б

Умови Брест-Литовського договору були вигідними для України.

➤ Пояснення

Брестський мир засвідчив міжнародне визнання України як незалежної держави, проголосив вигідний для неї мир без анексій і контрибуцій, визначив її західні кордони. Оцінюючи його, голова Центральної Ради М. Грушевський писав: “Трактат дав Україні мир гідний і почесний, повернув їй західні українські землі, не тільки окуповані під час війни, а й раніше від неї відірвані, як Холмщина, Берестейщина, Пінщина... уставив обмін воєнопонеленими без оплат, обмін товарів на основання контінгентовання (установлення кількох товарів, які мали довозитись і вивозитись)”.

➤ Аргумент

Таємний договір між Австро-Угорщиною і УНР у справі Східної Галичини та Буковини містить такі рядки: “Австрійський уряд пропонує обом палатам Державної Ради проект закону, силою якого ті частини Східної Галичини, де переважає українське населення, будуть відділені від королівства Галичини і злучені з Буковиною в один суцільний край. Цей замір австрійський уряд має здійснити

найпізніше до 31 липня б. р. Австрійський уряд буде всіми засобами, які дає йому конституція, змагати до того, щоби цей законопроект одержав силу закону”.

➤ **Висновок**

Таким чином, умови Брест-Литовського мирного договору були вигідними для України, оскільки давали їй змогу повернути західні українські землі й творити власне життя в мирі та злагоді.

Теза команди А

Пункт договору про утворення суцільно коронного краю із земель Східної Галичини і Буковини був лише вимушеним кроком.

➤ **Пояснення**

Заради укладання миру з УНР Німеччина та Австро-Угорщина давали згоду на передачу їй частини Холмщини і Підляшшя та виділення західноукраїнських земель в окремий коронний край. Австро-угорська делегація неохоче йшла на поступки, намагаючись скористатися скрутним становищем Центральної Ради, вона пропонувала свої умови договору.

➤ **Аргумент**

У таємному договорі після обіцянки розв’язати проблему утворення коронного краю до 31 липня цього року є такі рядки: “При цьому існує порозуміння про те, що ця заява творить з мировим договором неподільну цілість і що важність цієї заяви згасає, якщо не буде виповнена яка-небудь постанова мирного договору”.

➤ **Висновок**

Таким чином, доля західних українських земель залежала безпосередньо від кроків Центральної Ради, тобто від виконання нею взятих за договором зобов’язань. Можливо, саме невиконання останніх і спонукало Австро-Угорщину 4 липня 1918 р. односторонньо анулювати цей таємний договір.

Теза команди Б

Центральна Рада пішла на укладання Брест-Литовського договору, щоб уникнути більшовицької тиранії, яку могли офіційно визнати Центральні держави. Для Ради Народних Комісарів (РНК) українська проблема була болючим пунктом переговорів.

➤ **Пояснення**

Вимушене визнання самостійності делегації УНР у випадку укладання миру означало для більшовиків втрату України. Затягуючи переговори, В. Ленін розраховував здобути цілковитий контроль над територією України. Це давало змогу замінити делегацію Центральної Ради в Брест-Литовську українською радянською делегацією.

➤ **Аргумент**

Після поновлення переговорів у січні 1918 р. Л. Троцький заявив: у складі російської делегації з’явилися нові члени-представники українського радянського уряду на чолі з О. Медведєвим. Він повідомив, що більша частина України вже контролюється цим урядом, а тому мирну угоду, укладену з представниками Центральної Ради, не можна розглядати як мир з УНР.

➤ **Висновок**

Отже, попри заяву Л. Троцького, що “конфлікти між російським урядом і Генеральним Секретаріатом не мали і не мають жодного зв’язку зі справою самовизначення українського народу і що процес самовизначення України в її

географічних межах і в державних формах, які відповідають волі українського народу, знайде своє завершення”, РНК і російська делегація в Брест-Литовську робили все, щоб недопустити підписання мирного договору між УНР і Центральними державами, який означав би втрату України для більшовиків.

Теза команди А

Умови Брест-Литовського договору спричинили німецько-австрійську окупацію України.

➤ Пояснення

Виконуючи взяті у Брест-Литовську зобов'язання, німецькі війська з метою очищення території України від більшовиків 18 лютого розпочали наступ на Україну, а 27 лютого до них приєдналися австро-угорські війська. Вже 3 березня війська союзників вступили до Києва.

➤ Аргументи

У дипломатичних документах наголошувалося, що метою союзників є відсіч більшовицької агресії та відновлення в Україні законної влади Центральної Ради. Фактично ж встановлювався звичайний окупаційний режим. Австро-Угорщина зайняла південно-західну Волинь, Подільську, Херсонську і Катеринославську губернії, Німеччина – частину Волині та північ Київщини. Німецьке командування підпорядкувало собі централізоване управління залізницями та водним транспортом. Під спільним контролем союзників перебувала кам'яно-вугільна і залізорудна промисловість.

➤ Висновок

Таким чином, щоб врятувати завоювання революції, Україна під тиском військового наступу з боку РСФРР підписала Брест-Литовський договір з Німеччиною та її союзниками, що призвело до встановлення ними в Україні окупаційного режиму.

Теза команди Б

Питання про заклик німецько-австрійських військ в Україні до підписання договору офіційно не піднімалося.

➤ Пояснення

Підписання договору відбулося в ніч з 8 на 9 лютого 1918 р., коли Центральна Рада уже виїхала з Києва до Житомира, але у Бресті про це ще не було відомо, бо там зламався апарат, що забезпечував телеграфний зв'язок.

➤ Аргумент

О. Севрюк згадував: “Про можливість «приятельського» приходу німців на Україну ніколи ... до 9 лютого в делегації не говорилося (я це підкреслюю), не було про це мови з австро-німецькими делегатами до укладання миру”.

Це підтверджують у спогадах учасники переговорів з боку країн Четверного союзу, зокрема, граф О. Чернін (Австро-Угорщина) і генерал Н. Гофман (Німеччина). До того ж, Центральна Рада дала своїй делегації в Бресті, згідно зі словами П. Христюка, “відповідь-згоду на німецьку допомогу ... українськими військовими частинами (що були організовані в Німеччині з українських полонених) і в формі оборони північного кордону”.

Лише 9 лютого в Бресті дізналися про здачу Києва більшовикам. Саме тоді й постало питання про військову допомогу Центральній Раді, яка опинилась у безвихідному становищі.

➤ **Висновок**

Таким чином, Центральна Рада, усвідомлюючи, до чого може призвести вступ німецько-австрійських військ в Україну, питання про їхню допомогу в боротьбі з більшовиками до підписання договору навіть не піднімала. Ініціатива цього рішення належить безпосередньо німецько-австрійській стороні. Але, борючись до останнього, Центральна Рада поставила умову, щоб проти більшовиків були вислані військові частини, зорганізовані в Німеччині з українських полонених. Однак німці та австро-угорці вдалися до безпосередньої інтервенції.

3. Розповідь учителя про конфлікт Центральної Ради з німецько-австрійською адміністрацією та консервативними колами України.

Прихід чужинців в Україну спричинив складну політичну ситуацію. Центральній Раді треба було пояснити українському народові, як так сталося, що військо, проти якого українці воювали ще донедавна, опинилося в ролі визволителя. Саме з цією метою уряд УНР 23 лютого 1918 р. видав відозву до населення, в якій, зокрема наголошувалося: "...Совет Народних Комісарів, котрий так голосно і лицемірно заявляв про кінець війни та мир між трудящими людьми всіх народів, почав збройною силою грабувати Україну, вивозити силоміць із нашої землі хліб, цукор, вугілля, паровози, вагони і всяке народне майно, а особливо величезне майно військове, на Московщину".

Після пояснення причини, чому Центральна Рада мусила прийняти військову допомогу Німеччини та Австро-Угорщини, відозва закликала: "Громадяни! Ваш обов'язок у ці дні з усією силою та енергією підтримати Раду Народних Міністрів у цих державних заходах. До жвавої праці, громадяни землі української! До будування самостійної Української Народної Республіки на основах доброго ладу, твердої влади та мирних соціально-економічних реформ в інтересах трудящого люду!"

Центральна Рада вітала військову допомогу Німеччини та Австро-Угорщини, але й глибоко турбувалася тим, що станеться після окупації українських земель. Історія показала, що ці побоювання не були безпідставними. В Україні було запроваджено жорстокий окупаційний режим. Наприкінці лютого, після початку наступу "союзників", В. Винниченко занотував у своєму щоденнику: "Німці і австріяки наступають... Так, можливо, німці і принесуть самостійну Україну. Але чи вони ж цим задовольняться? Чи не схотять вони принести поміщицьку, мілітаристську, щиро буржуазну Україну?" У цьому записі чітко простежуються мотиви й позиція В. Винниченка як соціаліста, який, якщо й хотів незалежної України, то виключно соціалістичної.

Дуже швидко побоювання Винниченка справдилися: уже з перших днів перебування на території України окупанти почали відверто й систематично грабувати її багатства. Це камуфлювалося угодою про "воєнну здобич", але під цим приводом загарбувалося все, що потрапляло в руки. За словами фельдмаршала Е.Людендорфа, німецька армія в Україні вбачала своє завдання у тому, аби "придушувати більшовизм і створювати там такі умови, щоб мати можливість здобувати з неї військові вигоди та вивозити хліб і сировину". Вже до 20 квітня лише через станцію Ковель у Німеччину було відправлено 40 тисяч коней. За перших 5 днів перебування в Одесі австрійці вивезли 500 вагонів хліба. Таких прикладів – безліч. Не минали окупанти й сільських хат, обдираючи селян до нитки. Окрім того, присутність окупаційних військ в Україні заохочувала українських та неукраїнських великих землевласників домагатися маєтків,

які вони втратили внаслідок закону Центральної Ради про соціалізацію землі. До них прилучалися заможні й середні українські селяни. Саме з цих соціальних верств до Києва почали прибувати сотні делегацій з усієї України, вимагаючи, щоб Центральна Рада повернула право приватної власності на землю.

Підтримувані німцями, відновлюють свою діяльність поміщицькі організації. 7 квітня 1918 р. в Лубнах відбувся організований Демократичною хліборобською партією з'їзд шести північних повітів Полтавщини, який постановив, що вважає аграрну політику Центральної Ради руйнівною для держави і вимагає негайного скасування земельного закону та визнання принципу приватної власності як основи всього національного господарства. Поміщицькі організації бачили в німцях своїх союзників і поза спиною Центральної Ради почали домагатися їхньої приязні. Німці, звичайно, прийняли їх з відкритими обіймами.

До речі, 12 березня 1918 р. представник німецького міністерства закордонних справ у Києві дораджував Берлінові замінити Центральну Раду іншим урядом, з яким було легше співпрацювати. Він вважав доцільним, щоб Україною управляв німецький генерал-губернатор. Подібні думки висловлювали й німецькі та австрійські генерали, які дивилися на Центральну Раду, як на “клуб політичних авантюристів”.

Взагалі німці боялися, що Центральна Рада не впорається з внутрішньою ситуацією і вони не зможуть експлуатувати Україну економічно. Тому 18 березня генерал Людендорф видав директиву, згідно з якою військові командири могли видавати накази щодо охорони спокою в краї та безпеки німецьких військових. Головним пунктом директиви була вимога збільшення весняних посівів. Отож із виданням подібних наказів німецьке командування остаточно переходило на позицію окупанта України. Доказом нової ситуації стали домагання німецьких військових чиновників, аби Центральна Рада видала два розпорядження: одне – повернути землю великим землевласникам, а друге – засіяти всі поля. Центральна Рада негативно поставилась до такого грубого втручання німців у внутрішні справи України.

Услід за директивою генерала Людендорфа головнокомандувач німецького війська в Україні фельдмаршал Айхгорн видав наказ, у якому, вказавши на те, що весняній сівбі загрожує запізнення, висловив побоювання, що селяни під проводом земельних комітетів не засіють усіх земель, і наказав німецьким військовим властям ужити необхідних заходів. Наказ проголошував, що, по-перше, урожай належить тому, хто засіє землю, а потім той урожай німці мають купити за відповідними цінами; по-друге, селянин, який візьме більше землі, ніж зможе обробити, буде за це суворо покараний; узагалі ж селяни повинні допомагати поміщикам реманентом, кіньми та зерном на засів.

Наказ фельдмаршала Айхгорна, який цілком ігнорував український уряд і його законодавство, викликав гостру реакцію як Центральної Ради, так і українського селянства. З цього питання 13 квітня у Центральній Раді відбулися гострі дебати під час яких міністр земельних справ УНР заявив, що він не в змозі керувати земельною політикою в таких умовах і тому подає у відставку.

Після дебатів було укладено заяву, в якій рішуче підкреслювалося: по-перше, “німецьке військо покликав український народ для допомоги в справі зведення порядку на Україні лише в тих межах і напрямі, які зазначив уряд УНР”, по-друге, “ніяке самовільне втручання німецького і австро-угорського вищого командування в соціально-політичне і економічне життя України недоступне”. Далі Центральна Рада зробила низку доручень: міністрові земельних справ – “оповістити весь народ України,

що наказ фельдмаршала Айхгорна не повинен виконуватися”; міністрові закордонних справ – “скласти протест проти наказу фельдмаршала Айхгорна, як і проти всякого іншого дотеперішнього самовільного втручання герmano-австрійських військових властей у соціально-політичні відносини на Україні”; голові Ради Народних Міністрів – “зробити відповідну заяву берлінському урядові в справі цього наказу”.

Не менш брутальним було втручання окупантів у справи судочинства. Підозрюваних у більшовизмі вони судили польовим судом і, звичайно, розстрілювали, інших садовили до в’язниці. Аби припинити цю сваволю, міністр юстиції М. Ткаченко 23 березня видав циркуляр, у якому наголошував, що чужі військові суди не мають сили в УНР і що для покарання злочинців-громадян УНР існують власні звичайні та військові суди. Циркуляр також закликав не допомагати німцям у їхніх незаконних вчинках і не виконувати вироків німецьких судів.

Заява Центральної Ради і циркуляр міністра юстиції призвели до нового загострення конфлікту між урядом УНР та окупаційним командуванням. Разом із тим вони показали, що навіть в умовах окупації законний уряд готовий боронити суверенні права України.

З кінця березня німецьке командування дедалі відвертіше почало висловлюватися за зміну уряду. Ще наполегливіше домагалися повалення Центральної Ради австрійці. Опіраючись на численні архівні матеріали, можна стверджувати, що вже 18 квітня окупаційні військові й адміністративні чиновники були готові замінити Центральну Раду. Проблемою було лише знайти відповідних людей, які посіли б її місце.

На посаду гетьмана німецько-австрійські власті висунули кілька кандидатур, зокрема, видатного українського діяча Є. Чикаленка, одного з лідерів партії хліборобів-демократів М. Міхновського та почесного отамана Вільного козацтва генерала Павла Скоропадського. Остання кандидатура здобула найбільшу підтримку.

II. Підбиття підсумків уроку.

III. Домашнє завдання.

С. 68-73 підручника Ф.Г. Турченка; вивчити записи в зошиті.

Гра «Слабка ланка»

У грі беруть участь 8-10 осіб.

I тур. Протягом 2 хв ведучий почергово ставить запитання учасникам гри. Після того, так пролунала відповідь на останнє поставлене запитання, кожен учасник має написати і показати аркуш паперу із прізвищем особи, яка, на його думку, виявилася найслабшою ланкою. Та особа, прізвище якої згадується найчастіше, покидає гру. II і всі наступні тури (по 2 хв) проводять аналогічно першому доти, доки не залишиться лише 2 учасники. Між ними проводиться фінал. Перемагає той, хто дав найбільшу кількість правильних відповідей.

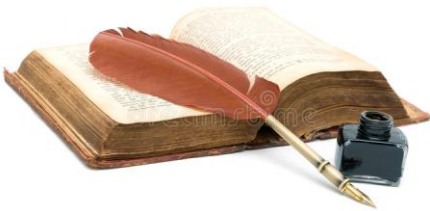

1. Який російський цар для зміцнення самодержавства ввів опричнину? (*Іван IV Грозний*).
2. Як називалася культурна епоха Європи XIV-X V ст.? (*Відродження*).
3. Як сьогодні називається країна Ла-Плата? (*Аргентина*).
4. Як називається біг на 42 км 195 м? (*Марафон*).
5. Як називається створений у 1960 році митний союз Бельгії, Люксембургу і Нідерландів? (*Бенілюкс*).
6. Яку країну називають країною тюльпанів? (*Голландію*).
7. Яку країну називають «країною сонця, що сходить»? (*Японія*).
8. Операція «Верденська м'ясорубка» стосується Першої чи Другої світової війни? (*Першої світової війни*).
9. Зруйнуванням якої в'язниці розпочалася Велика французька революція? (*Бастилія*).
10. Президент США, що відмінив рабство. (*А. Лінкольн*).
11. Під яким псевдонімом ввійшла в історію людина на прізвище Джугашвілі? (*Сталін*).
12. Назвіть найменшу державу. (*Ватикан*).
13. У якому році Україна стала незалежною державою? (*24 серпня 1991 р.*).
14. Модель земної кулі. (*Глобус*).
15. Перший президент незалежної України. (*Л. Кравчук*).
16. Населення, яке нізвідки не прийшло, а сформувалося на даній території. (*Автохтонне*).
17. Жіноча половина дому в мусульман. (*Гарем*).
18. До якої династії належав французький король Людовік XIV? (*Бурбони*).
19. Яка династія правила «Священною римською імперією німецької нації» в XVI ст.? (*Габсбурги*).
20. Російський цар, що «прорубав вікно» в Європу. (*Петро I*).
21. За наказом якого російського правителя було зруйновано Запорізьку Січ? (*Катерина II*).
22. Кому належать слова «Вені, віді, віці!» («Прийшов, побачив, переміг!»)? (*Юлію Цезарю*).
23. На честь кого календар названо григоріанським? (*Папи Григорія XIII*).
24. Як називається держава, що включає в себе інші народи, приєднані проти їхньої волі? (*Імперія*).
25. Композитор, професор хімії. (*Бородін*).

26. Якого короля було страчено в роки Великої французької революції? (*Людовіка XVI*).
27. Автор картини «Останній день Помпеї». (*Карл Брюллов*).
28. Хто, йдучи на ворога, попереджав: «Іду на ви!»? (*Святослав Завойовник*).
29. На прапорі якої країни є знаки, що символізують кількість адміністративних одиниць? (*США*).
30. Коли починався рік в давніх українців? (*У березні*).
31. Яка країна НАТО не має армії? (*Ісландія*).
32. Форма державного правління сучасної Великої Британії. (*Монархія*).
33. Кого називали «залізним канцлером»? (*Отто фон Бісмарк*).
34. За якого князя відбулося хрещення Русі? (*Володимира Великого*).
35. Країна - «королева морів». (*Велика Британія*).
36. Дві гілки християнської релігії, офіційно узаконені в 1054 році. (*Православ'я, католицизм*).
37. Яка історична особа ввійшла в історію як «залізна леді»? (*Маргарет Тетчер*).
38. Як називали дволикого бога стародавні римляни? (*Янус*).
39. На якій горі «мешкали» грецькі боги? (*Олімп*).
40. Український князь, правитель Галицько-Волинської держави, удостоєний титулу короля. (*Данило Галицький*).
41. Сучасний президент США. (*Барак Обама*).
42. Автономна одиниця у складі незалежної України. (*Крим*).
43. Суть доктрини Монро: «Азія для арійців» чи «Америка для американців»? (*«Америка для американців»*).
44. Пісня - революційний гімн французів. (*«Марсельєза»*).
45. Автор музики Державного Гімну України. (*Михайло Вербицький*).
46. Ім'я титана, який подарував людям вогонь і навчив їх ремесел. (*Прометей*).
47. Київський князь, що загинув від рук древлян. (*Ігор*).
48. Перший президент США. (*Дж. Вашингтон*).
49. Ініціатор спорудження першого паровоза. (*Стефенсон*).
50. Автор першої парової машини. (*Ватт*).
51. Стрілець кохання. (*Амур*).
52. З чого виникла Афродіта? (*З морської піни*).
53. Як називається самогубство самурая? (*Харакірі*).
54. Кур'єр в давнину - ... (*гонець*).
55. Їх було більше тисячі у Шахеризади. (*Ночей*).
56. Маркіз, садист і письменник - ... (*Маркіз де Сад*).
57. Хто здобув «золоте руно»? (*Ясон, аргонавт*).
58. Мешканці цієї країни називають її Суомі, а як називаємо ми? (*Фінляндія*).
59. Яку княгиню церква проголосила святою? (*Ольгу*).
60. Донька, якого київського князя була французькою королевою? (*Ярослава Мудрого*).
61. Римський імператор, який вбив свою матір. (*Калігула*).
62. Кого з грецьких правителів називали яйцеголовим? (*Перікла*).
63. Хто в історії розв'язав «гордіїв вузол» розрубанням? (*Александр Македонський*).
64. Клятва медиків - ... (*клятва Гіппократа*).
65. Місто, до якого, згідно з приказкою, ведуть усі шляхи. (*Рим*).

66. Місто, до якого, згідно з приказкою, «язик доведе». (*Київ*).
67. Місто, яке називають Північною Пальмірою. (*Санкт-Петербург*).
68. Що означає в перекладі з індійської мови Джомолунгма? (*Помешкання богів*).
69. Морська пошта. (*Пляшка*).
70. Материк-в'язниця, який належав Англії. (*Австралія*).
71. Французький інженер, що керував спорудженням Кодака. (*Гійом де Боплан*).
72. Як ще називали сірійську сталь? (*Дамаською*).

73. Де живуть «недоторкани»? (*В Індії*).
74. Камікадзе у перекладі. («*Божественний вітер*»).
75. Країна кленового листа. (*Канада*).
76. Якій країні належить півострів Каліфорнія? (*Мексика*).
77. Що означає в перекладі з китайської «цайо»? (*Чай*).
78. Яку країну називають Піднебесною? (*Китай*).
79. Тканинний торговий шлях. (*Шовковий шлях*).
80. Раб, спортивне товариство, підпільна група... (*Спартак*).
81. Герб якого міста прикрашає золотий лев? (*Львова*).
82. Квітка, що прикрашає герб Людовіків з династії Бурбонів. (*Лілія*).
83. «Залізними канцлерами» В. Пікуль назвав російського дипломата А.Горчакова і німецького - ... (*Отто фон Бісмарк*).
84. Засновник ордену єзуїтів. (*Ігнатій Лойола*).
85. Назвіть три гілки християнства. (*Католицизм, православ'я, протестантизм*).
86. Країна, яку називали «пороховою бочкою» Балканського півострова. (*Югославія*).
87. Країна, населення якої поділяється на касти. (*Індія*).
88. Хто винайшов перший телескоп? (*Галілео Галілей*).
89. З якою країною пов'язана війна Білої та Червоної троянд? (*З Англією*).
90. Засновник Січі на о. Мала Хортиця. (*Д. Вишневецький*).
91. Як звали дружину турецького султана Сулеймана Пишного? (*Роксолана*).
92. Якому Богу поклоняються мусульмани? (*Аллахові*).
93. На думку США, терорист № 1. (*Усама бен Ладен*).
94. Правління якої російської цариці ввійшло в історію під назвою «біронівщина»? (*Анни Іоанівни*).
95. Громадсько-політичний діяч, учений, історик, перший Президент України. (*М.Грушевський*).
96. Політика захисту вітчизняного товаровиробника. (*Протекціонізм*).
97. Рівень матеріальних і духовних досягнень суспільства, те саме, що й поняття «культура». (*Цивілізація*).
98. Хто здійснив першу навколосвітню подорож? (*Фернандо Магеллан*).
99. Як називається парламент США? (*Конгрес*).
100. Таке ім'я носив літописець, і «батько» Махно. (*Нестор*).
101. Який титул носив великий російський письменник Лев Толстой? (*Граф*).
102. Одяг сенаторів у Стародавньому Римі. (*Тога*).
103. Місце проживання давньогрецького бога Аполлона та дев'яти муз. (*Парнас*).
104. У якій галузі науки Нобелівська премія не присуджується? (*Математика*).
105. Геній конвеєрного виробництва. (*Генрі Форд*).

106. Від якого із семи чудес світу походить слово «фара»? (*Фороський маяк*).
107. Кого вважають «батьком» фашизму? (*Беніто Муссоліні*).
108. Хто автор роману «Архіпелаг ГУЛАГ»? (*О. Солженіцин*).
109. Хто «прорубав» Росії вікно в Європу? (*Петро I*).
110. Чий відкриття сприяли проникненню в Європу тютюну? (*Христофора Колумба*).
111. Перекладіть на грецьку вислів «пісня козлів». (*Трагедія*).
112. Для чого вперше в Китаї було застосовано порох? (*Для феєрверків*).
113. Метал, який свого часу цінувався дорожче золота. (*Залізо*).
114. З якого матеріалу були виготовлені книги бібліотеки Аншурбаніпала. (*З глини*).
115. Як називається перемога, рівнозначна поразці? (*Піррова перемога*).
116. Що шукали середньовічні алхіміки? (*Філософський камінь*).
117. Яку країну називають Альбіоном? (*Англію*).
118. Кому належить ідея створення джинсів? (*Леві Строссу*).
119. Хто вперше в світі надрукував книгу? (*Й. Гуттенберг*).
120. Де з'явилася перша в світі газета? (*В Китаї*).
121. Як називалося десятитисячне військо у монголів? (*Тьма*).
122. По якій річці, згідно з грецькими віруваннями, перевозять душі померлих? (*По р. Лета*).
123. З якими народами Пд. Америки пов'язують диво-дороги? (*З інками*).
124. Перша одомашнена тварина. (*Собака*).
125. Країна - батьківщина конфуціанства. (*Китай*).
126. Які птахи, згідно з легендою, врятували Рим? (*Гуси*).
127. Які птахи, згідно з легендою, відіграли вирішальну роль у помсті княгині Ольги древлянам? (*Голуби*).
128. Найбільший театр античного світу. (*Колізей*).
129. Яка завіса, за висловлюванням Вінстона Черчілля, опустилася на країни Східної Європи? (*Залізна*).
130. У СРСР - «батько народів», у фашистській Італії - «дуче», а в нацистській Німеччині - ... (*фюрер*).
131. Під яким прізвиськом увійшов в історію син Алоїза Шікльгубера? (*Адольф Гітлер*).
132. Битва біля якого мису ввійшла в історію, як поєдинок «лева і кита»? (*Біля мису Трафальгар*).
133. Кому з французьких королів належать слова «Держава - це я»? (*Людовіку XIV*).
134. Які тварини в Англії немовби «з'їли людей»? (*Вівці*).
135. Яка квітка, згідно з міфологією, символізує самозакоханість? (*Нарциз*).
136. Як ще називають тактику «блискавичної війни»? (*Бліцкригом*).
137. Ім'я якого імператора в перекладі з німецької означає «руда борода»? (*Ф. Барбаросса*).
138. Який гетьман раніше за французького просвітителя Ш. Монтеск'є запропонував поділ влади на три гілки? (*П. Орлик*).
139. Інша назва картини «Мона Ліза». («*Джоконда*»).
140. Яку іншу назву має Конституція України? (*Основний закон*).
141. Яку країну вважають батьківщиною театру? (*Грецію*).

142. Як сьогодні ми називаємо Понт Евксинський? (*Чорне море*).
143. По якій річці пролягає торговельний шлях «із варяг у греки»? (*По р. Дніпро*).
144. Яке українське місто перше отримало статус порто-франко (вільне місто)? (*Одеса, 1817 р.*).
145. Як називалася створена більшовиками багатонаціональна імперія? (*СРСР*).
146. Назвіть людину, яка першою піднялась у космос. (*Юрій Гагарін*).
147. Як називалась усипальниця, споруджена стародавньому правителю Мавсолу? (*Мавзолей*).
148. «Висячі сади» якої цариці вважають одним із семи чудес світу? (*Семіраміди*).
149. Найбільша ріка, водна артерія Єгипту. (*Ніл*).
150. З якою країною пов'язують «чайну церемонію»? (*З Китаєм*).
151. Яка країна є батьківщиною гейш? (*Японія*).
152. Як називалася держава, основана монголо-татарами в низинах Волги? (*Золота Орда*).
153. Верховний правитель, верховний суддя і головний начальник стародавнього Єгипту. (*Фараон*).
154. Як називається сплав міді та олова? (*Бронза*).
155. Яким письмом користуються китайці та японці? (*Ієрогліфічним*).
156. Який цар встановив закони для Вавилонської держави? (*Хаммурані*).
157. Хто створив найдавніший у світі алфавіт? (*Фінікійці*).
158. Що виготовляли фінікійці шляхом варіння піску, соди і мушель? (*Скло*).
159. Згідно з легендою, царевича Сіддхартху Гаутаму, що пізнав істину, назвали «Просвітителем». Як це звучить по-індійськи? (*Будда*).
160. Назва якої річки в перекладі означає «жовта»? (*Хуанхе*).
161. Країна - батьківщина ікебани. (*Японія*).
162. Намісник монгольського хана на Русі. (*Баскак*).
163. Сьогодні це довідка про товар, а в часи монгольського іґа - право на володіння. (*Ярлик*).
164. До якої країни причетне повстання «жовтих пов'язок»? (*Китаю*).
165. Як називались давньоруські грамоти, написані на березовій корі? (*Берестяні*).
166. У якій країні було вперше виготовлено папір? (*У Китаї*).

167. З яким досягненням середньовічної техніки бився Дон Кіхот? (*З вітряками*).
168. Хто винайшов компас? (*Китайці*).
169. Який давній філософ нібито жив у бочці? (*Діоген*).
170. Як називалися князівські палаци в Київській державі? (*Дитинці*).
171. Як називалися човни в Київській державі? (*Ладьї*).
172. З черепа якого князя було зроблено чашу? (*Святослава*).
173. Хто очолював міністерство пропаганди нацистів? (*Геббельс*).
174. Як у Київській державі називалася нагрудна прикраса і гроші? (*Гривня*).
175. Яка сучасна країна має чотири офіційні мови? (*Швейцарія*).

Гра «Історичне асорті»

Мета: навчальна: узагальнити та систематизувати знання, уміння і навички учнів з історії України, закріпити уміння учнів працювати з поняттями, персоналіями, хронологією, визначати тривалість подій та віддаленість їх від сьогодення, виконувати творчі завдання; **розвиваюча:** формувати вміння і навички індивідуальної, командної

роботи; **виховна:** виховувати в учнів інтерес до вивчення Вітчизняної історії, виховувати дух змагальності та відповідальності за свою команду.

Вид заняття: гра «Історичне асорті»

Хід уроку

I. Організаційний момент

Учитель оголошує тему заняття, порядок його проведення у формі гри «Історичне асорті». Учні об'єднуються у дві команди, кожна з яких займає окремих ряд у класі. Члени команди обирають капітана, дають назву своїй команді відповідно до теми уроку. Учитель дає кожному капітанові команди картку для обліку результатів гри (рейтингова відомість), до якої капітани одразу мають вписати назву команди й прізвища та імена учасників, а в ході гри – записувати учасниками зароблені бали. Учитель оголошує, що гра складатиметься з 12 конкурсів. Представлення команд: назва команди, емблема, девіз.

II. Гра «Історичне асорті»

1. Конкурс «Історична розминка»

Учитель зачитує одночасно для всіх команд запитання. Після кожного поставленого учителем запитання учні піднімають руку і відповідають. Конкурс проводиться у формі індивідуального заліку. Кожна правильна відповідь оцінюється 1 балом, доповнення – 0,5 бала. Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою.

1. Кого з київських князів літописець називає «віщим»? (Олега)
2. Яке слово в перекладі з грецької означає «наука про давнину»? (археологія)
3. Яка наука у перекладі з грецької означає «оповідь про минулі часи»? (історія)
4. Кого називають «батьком» української історії? (М.Грушевського)
5. З якої мови запозичені слова «історія», «хронологія», «музей»? (грецької)
6. Назвіть групи історичних джерел. (речові, усні, писемні)
7. До якої гілки слов'янських народів належать українці? (східнослов'янської)
8. Назвіть найдавніший літопис Русі – України. («Повість минулих літ»)
9. У якому році почалося ХХст.? (1901 році)
10. Перша писемна згадка назви «Україна» датується 1187 р. Яке це століття? (XII ст.)
11. Як називається герб України? (тризуб)
12. На честь якого князя названо місто Київ? (Кий)
13. Як називалися давньоруські монети, які почали карбувати за часів Володимира Великого? (златники і срібники)
14. За часів Ярослава Мудрого всі руські закони були зведені в одну книгу. Як вона називалася? («Руська правда»)
15. Який найвизначніший собор було зведено в Києві за часів Ярослава Мудрого? (Софійський собор)

16. У XIII ст. Князь Данило Галицький заснував місто, яке назвав на честь свого сина. Про яке місто йдеться? (Львів)
17. На якому острові було збудовано першу Запорозьку Січ? (Мала Хортиця)
18. Які ви знаєте козацькі клейноди? (Булава, короґва, бунчук, печатка, литаври тощо)
19. Що було символом гетьманської влади? (Булава)
20. Яке місто було за часів Б.Хмельницького столицею козацької держави? (Чигирин)

2. Конкурс «Історичний тлумач»

Учитель видає капітанам картки із завданнями (або обирають капітани: тягнуть жереб). Учитель на дошці під назвою кожної команди записує (або наклеює картку) поняття, відгадане учнями. Наприкінці конкурсу на дошці мають бути записані всі поняття, які вивчалися. За кожну правильну відповідь учні отримують 2 бали.

Після завершення конкурсу капітани (журі) підраховують й оголошують загальну кількість балів, набраних членами їхньої команди.

Завдання.

- 1) Користуючись шифротаблицею, розшифруйте криптонім.
- 2) Поясніть розшифроване поняття.

а	б	в	г	ґ	д	е	є	ж	з	и
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ь	ю	я
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33

- 1) 12 22 23 19 21 12 33.
(Історія - наука про минуле людства)
- 2) 16 12 23 19 20 11 22 11
(Літописи – історичні твори, в яких події записувалися за роками)
- 3) 1 21 26 7 19 16 19 4 12 33
(Археологія – наука, що вивчає давній побут і культуру людського суспільства на підставі речових пам'яток минулого, знайдених під час розкопок)
- 4) 17 24 10 7 14
(Музей – установа, де зберігаються важливі пам'ятки минулих часів з різних галузей культури, мистецтва, науки, техніки)
- 5) 18 24 17 12 10 17 1 23 11 15 1
(Нумізмати́ка – наука про монети)
- 6) 15 24 21 4 1 18 11
(Кургани – поховання заможних скіфів)
- 7) 4 7 21 1 16 31 6 11 15 1
(Геральдика – наука, що вивчає герби)

3. Конкурс «Калейдоскоп імен»

Учитель зачитує характеристику історичної особи. Завдання команд – найшвидше назвати ім'я цієї постаті. Відповідає той гравець, який першим підняв руку. У разі, якщо гравець помилився, його команда позбавляється можливості дати відповіді хід переходить до суперників. Якщо учень правильно назвав ім'я особи до того, як

ведучий до кінця прочитав характеристику, учень отримує 2 бали, якщо після – 1 бал. Конкурс завершується тим, що капітани (журі) підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних членами їхньої команди.

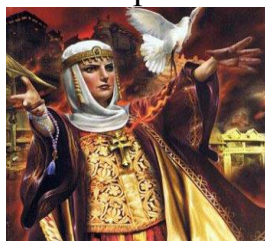
1. Новгородський князь, який захопив у 882 р. владу в Києві. Протягом 30 років правив від імені Ігоря з князівського роду Рюриковичів. Був могутній князем, хоробрим та відважним полководцем. За легендою, цей князь прийняв смерть від свого коня. Літописець назвав його «Віщим князем». (*Олег*)
2. Вона була дружиною князя Ігоря, матір'ю князя Святослава, бабусяю князя Володимира Великого. Княгиня усі справи з державами – сусідами вирішувала мирними шляхами, піклувалася про поширення освіти. Саме тому літописець назвав її «наймудрішою серед усіх людей». (*Ольга*)
3. Цей князь був сином князя Святослава, онуком княгині Ольги, батьком Ярослава Мудрого. У 988 р. запровадив у Русі-Україні єдину, спільну для всієї держави релігію – християнство. Його коштом була збудована Десятинна церква. (*Володимир Великий*)
4. Він був сином князя Володимира, онуком Святослава, його донька стала королевою Франції. Великий князь київський, за часів правління якого в перш. пол. XIст. Русь Україна досягла найвищого розквіту. Збудував Софіївський собор, заснував першу бібліотеку. Ініціював укладення збірника законів «Руська правда». (*Ярослав Мудрий*)
5. Видатний український гетьман, талановитий полководець, дипломат. Він став організатором та очолив Національно - визвольну війну українського народу проти Речі Посполитої у середині XVIIст. (*Б.Хмельницький*)
6. Гетьманував наприкінці XVIIст. – на початку XVIIIст. Знав багато мов, здобув блискучу освіту в Києво-Могилянській академії та європейських університетах. Був визначним будівничим української культури, на розвиток якої давав кошти з державної скарбниці та свої власні. Для визволення України з-під влади московського царя уклав угоду зі шведським королем Карлом XII. (*І.Мазепа*)
8. Турецький султан називав його шайтаном і у своєму фірмані (указі) розпорядився молитися в мечетях за його загибель. Хто це? (*І.Сірко*)

4. «Парад портретів» Хто зображений на малюнку?

- княгиня Ольга, князь Олег, князь Роман Мстиславович, Данило Романович, гетьман Богдан Хмельницький, Тиміш та Юрій Хмельницькі.

Князь Олег

Княгиня Ольга

Роман Мстиславович

Данило Романович

Богдан Хмельницький

Тиміш Хмельницький

Юрій Хмельницький

5. Конкурс Історичне дешифрування

На дошці написані тайнописом історичні поняття. Завдання учнів полягає в тому, щоб знайти ключ для дешифрування, розшифрувати поняття та пояснити його.

Учні виходять до дошки й поруч із зашифрованими словами пишуть його розшифровку та говорять визначення терміну. За кожну правильну відповідь команда отримує 2 бали, доповнення – 1 бал.

Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою. (Написано на дошці букви)

СИПОТІЛ – літопис – історичний твір, в якому розповідь велася за роками.

МЗІЛАДОЕФ – феодалізм – політична, ідеологічна і правова система, що склалася в середньовічній Європі на основі васальних взаємин.

НАНИДА – данина – натуральний або грошовий податок, що сплачувався підкореними племенами на користь переможця

ОВТСНЯИТСИРХ – християнство – одна з трьох світових релігій, християнство ґрунтується на вірі в Ісуса Христа.

ВАЖАДЕР – держава – політичне утворення, яке, спираючись на органи влади й закони, обов'язкові для всього населення, регулює життя суспільства, зберігає його цілісність, забезпечує розвиток, захищає від зовнішніх ворогів.

6. Конкурс «Історичний бій»

Один член команди задає питання другій команді (по 5 запитань від кожного учасника). Якщо немає відповіді учень «вбитий», наполовину – «поранений», правильна відповідь – «живий». За кожну правильну відповідь учень отримує 2 бали, за наполовину правильну 1 бал. Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою.

III. Підсумки уроку

Капітани (журі) підраховують загальну кількість балів за усі конкурси, набрані індивідуально (кожним учнем) та колективно (усією командою). Капітани здають картки з результатами гри учителеві, який оголошує рейтинг команд. Для виставлення оцінок за заняття, учитель використовує матеріали рейтингових відомостей.

Гра «Найрозумніший»

I тур „Визнач правильну відповідь”

Кількість учасників – 8 за кожну правильну відповідь – 1 бал. У наступний тур виходять 5 гравців, які набрали найбільшу кількість балів.

1. Форма держави, в якій як політична, так і духовна влада зосередженні в руках церкви:
а) деспотія; б) республіка;
в) охлократія; г) теократія.
2. Сфера діяльності, пов'язана з відносинами між класами, націями та іншими соціальними групами, ядром якої є завоювання, утримання і використання державної влади:
а) економіка; б) екологія;
в) політика; г) філантропія.
3. Країна, що немає ядерного потенціалу:
а) Китай; б) Італія;
в) Велика Британія; г) Російська Федерація.
4. Як називається організація ООН з питань освіти, науки і культури?
а) ЮНЕСКО; б) ЮНІСЕФ;
в) ЮНІДО; г) ВООЗ.
5. Яка людиноподібна істота була завершальною ланкою антропогенезу?
а) австралопітек; б) кроманьйонець;
в) синантроп; г) неандерталець.
6. У 2000 р. до н.е. ці індійські міста, з населенням близько 40 000 кожне, були найбільшими в світі. Це міста:
а) Делі; б) Мохенджо-Даро;
в) Харappa; г) Чаурі-Чаура.
7. Цей єгипетський фараон правив в період Нового царства, помер, не проживши 20 років. Його гробниця, на відміну від інших збереглася недоторканою. Як звали цього фараона?
а) Тутмос; б) Рамзес;
в) Ехнатон; г) Тутанхамон.
8. Племена якої археологічної культури були першими скотарями на території України:
а) ямної; б) черняхівської;
в) зарубинецької; г) трипільської.
9. Яку назву мала перша грецька колонія в Північному Причорномор'ї?
а) Фанагорія; б) Херсонес;
в) Ольвія; г) Борисфеніда.
10. Деякий час Ярослав Мудрий правив Київською державою дуумвіратом разом з братом:
а) Святославом; б) Святополком;
в) Мстиславом; г) Борисом.
11. Золотоординське іго в Україні у політичній сфері проявлялось у затвердження князів та видачі дозволу на управління землями. Це дозвіл мав назву:
а) нота; б) ярлик;

в) пакт;

г) меморандум.

12. У 1620 р. єрусалимський патріарх відновив православну ієрархію і висвятив митрополитом УПЦ:

а) Гедеона Балабана;

б) Єремію Тисаровського;

в) Петра Могилу;

г) Іова Борецького.

II тур „Вибери тему”

Кожен з учасників вибирає по дві теми. За 1 хв потрібно дати якомога більшу кількість правильних відповідей з обраної теми. Кількість гравців – 5. У III тур виходять три учасники, які набрали найбільшу кількість балів.

○ Княжа Україна

1. Якого князя називали „тестем Європи”? (*Ярослава Мудрого*).
2. Кого з князів історик М. Грушевський називав „лицарем на коні” („запорожцем на коні”)? (*Святослава*).
3. Який князь розгромив Хозарський каганат? (*Святослав*).
4. Якого князя прозвали віщим? (*Олега*).
5. Хто покінчив з набігами печенігів на Русь? (*Ярослав Мудрий*).
6. Правитель, що упорядкував збір данини на Русі. (*Ольга*).
7. Коли на Русі запроваджено християнство? (*У 988 р.*).
8. Який князь загинув в результаті змови волхвів? (*Аскольд*).
9. Автор „Слова про закон і благодать”. (*Митрополит Іларіон*).
10. Засновник Галицько-Волинської держави. (*Роман Мстиславич*).
11. Який стиль переважав у культурі Київської держави? (*Візантійський*).
12. Перший митрополит-русич. (*Іларіон*).
13. Як називають невдалу релігійну реформу Володимира Великого? (*„Володимирове шестибожіє”*).
14. Перші руські іконописці. (*Аліпій і Григорій*).
15. Селяни, що втратили власне господарство і потрапили в залежність до князя за „купу”. (*Закупи*).
16. Представниками якої династії були князі Олег, Ігор, Ярополк, Всеволод. (*Рюриковичів*).
17. Як називали в Україні народні збори дорослого чоловічого населення? (*Віче*).
18. Проти яких кочівників успішно боровся Володимир Мономах? (*Проти половців*).
19. Який з’їзд князів намагався припинити міжусобиці в Україні? (*Любецький*).
20. Де відбулася перша битва українців з монголо-татарами? (*На р. Калка*).
21. Хто входить до тріумвірату? (*Ізяслав, Святослав, Всеволод*).
22. Звідки прийшов до Києва Олег? (*З Новгороду*).
23. Під чий керівництвом орди монголо-татар захопили Київ? (*Хана Батия*).
24. Ким за віросповіданням були українці до запровадження християнства? (*Язичниками*).
25. За якого князя було споруджено місто Холм? (*За Данила Галицького*).
26. Яка Донька Ярослава Мудрого була дружиною французького короля Генріха I? (*Анна*).
27. Столиця древлян, спалена Ольгою. (*Іскоростень*).

○ Світові війни

1. У якій війні вперше застосовано хімічну зброю? (*У Першій світовій*).
2. У битві біля якої річки британці вперше використали танки? (*Битва на р. Соммі*).
3. Назвіть склад Антанти. (*Франція, Росія, Велика Британія*).
4. Як називався німецький план, у якому вперше було запропоновано ідею блицкригу? (*„План Шліффена”*).
5. Який газ застосували німці на річці Іпр? (*Хлор*).
6. На якій річці відбулася зустріч союзників? (*На р. Ельба*).
7. На які міста американці скинули атомні бомби? (*На Хіросіму і Нагасакі*).
8. Як називалася лінія укріплень на франко-німецькому кордоні? (*„Лінія Мажино”*).
9. Де відбулася найбільша танкова битва Другої світової війни? (*Під Прохорівною*).
10. Хто очолював маріонетковий уряд на півдні окупованої Франції? (*Маршал Петен*).
11. Як називалася лінія укріплень на фінсько-радянському кордоні? (*„Лінія Маннергейма”*).
12. Нападом на яку країну розпочалася Друга світова війна? (*На Польщу*).
13. Назва плану воєнних дій Німеччини проти СРСР. (*„Барбаросса”*).
14. У якому році відбулося відкриття другого фронту? (*У 1944 р.*).
15. Яка конференція проходила в лютому 1945 р.? (*Ялтинська (Кримська)*).
16. Яку вісь створила Німеччина, Італія та Японія? (*Вісь Берлін-Рим-Токіо*).
17. Як називалася лінія німецьких укріплень на правому березі Дніпра? (*„Східний вал”*).
18. Яке українське місто в ході Другої світової війни чотири рази переходило з рук в руки? (*Харків*).
19. Найвідоміше білоруське село – жертва тактики „випаленої землі”. (*Хатинь*).
20. Назва перемир'я, яким закінчилась Перша світова війна. (*Комп'єнське*).
21. У якому році відбулася Курська битва? (*У 1943 р.*).
22. Яка битва Першої світової війни дістала назву „м'ясорубки”? (*Битва під Верденом*).
23. Концентраційний табір, у якому було ув'язнено Степана Бандеру. (*Заксенгаузен*).
24. Інша назва радянсько-німецького договору про ненапад. (*Пакт Молотова-Ріббентропа*).
25. Як називалася вирішальна морська битва Першої світової війни? (*Ютландська*).
26. Яким терміном позначають співпрацю населення окупованих країн з нацистами? (*Колабораціонізм*).
27. Скільки разів тривала Друга світова війна? (*6 років*).

○ Україна козацька

1. Останній кошовий отаман Запорозької Січі. (*Петро Калнишевський*).
2. Скільки було порогів на Дніпрі? (*Дев'ять*).
3. Під яким містом відбулася вирішальна битва Північної війни? (*Під Полтавою*).
4. На якому острові була споруджена перша Січ? (*На о. Велика Хортиця*).
5. Останній гетьман України. (*Кирило Розумовський*).
6. За чиїм наказом була зруйнована в 1775 р. Запорізька Січ? (*Катерина II*).

7. Коли було ліквідовано Гетьманщину? (У 1764 р.).
8. У хроніці якого польського історика міститься перша писемна згадка про козаків? (Мартіна Бельського).
9. Якого походження слово „козак”? (Тюркського).
10. Гетьман уряду в екзистенції. (Пилип Орлик).
11. Легендарний кошовий отаман XVII ст. (Іван Сірко).
12. Як ще називають Нову Січ? (Покровська, Підпільненська).
13. Яке військо було сформовано після російсько-турецької війни 1828-1829 рр.? (Азовське козацьке військо).
14. Як називали козаків, що перебували на службі в польського уряду? (Реєстровці).
15. Студент, гетьман, чернець. (Юрій Хмельницький).
16. Який гетьман уклав Гадяцький трактат? (Іван Виговський).
17. Перша битва національно-визвольної війни. (Під Жовтими Водами).
18. Який історик вперше назвав період II половини XVII ст. „Руїною”? (М. Костомаров).
19. Столиця української держави Б. Хмельницького. (Чигирин).
20. Гетьманська столиця за Івана Мазепи. (Батурич).
21. У ході повстання під чийм поводом була зруйнована фортеця Кодак? (Під проводом Івана Сулими).
22. З ім'ям якого гетьмана пов'язана „доба героїчних походів”? (П. Конашевич-Сагайдачний).
23. Хто з керівників козацтва був молдавським господарем? (Іван Підкова).
24. За якого гетьмана відбулася Конотопська битва? (За Івана Виговського).
25. Найбільша святиня козацтва. (Корогва).
26. Символ влади курінного отамана. (Пірнач).
27. Який гетьман розвіяв міф про непереможність Османської імперії? (П. Конашевич-Сагайдачний).

○ **Культура України**

1. На кошти якого мецената було здійснено друге видання „Кобзаря”? (Платона Смиренка).
2. Який православний митрополит запровадив українську мову богослужіння? (Петро Могила).
3. Кого називали „Великим Каменярем”? (Івана Франка).
4. Хто автор „Історії Запорізького козацтва”? (Дмитро Яворницький).
5. Відомий український полеміст, що 40 років прожив на горі Афон. (Іван Вишенський).
6. Перший ректор Київського університету. (Михайло Максимович).
7. Який університет найстаріший в Україні? (Львівський).
8. Назва цієї науки з грецької означає „любов до мудрості”. (Філософія).
9. Кому приписують авторство „Повісті минулих літ”? (Несторові Літописцю).
10. Який архітектурний стиль дістав назву мазепинського? (Бароко).
11. Який університет був відкритий з ініціативи Василя Карабіна? (Харківський).
12. Мандрівний ляльковий театр. (Вертен).
13. Автор „Енеїди”. (Іван Котляревський).
14. За якого гетьмана Київський колегіум дістав статус академії? (Івана Мазепи).

15. Перша відома книга Святого Письма українською мовою. (*Пересопницьке Євангеліє*).
16. Рух творчої молоді 60-х років ХХ ст., яка сповідувала оригінальну тематику, нові думки, відмінні від офіційних. (*„Шістдесятництво”*).
17. Всесвітньо відомий український кінорежисер, ім'ям якого названа Київська кіностудія. (*Олександр Довженко*).
18. Під яким іменем поетеса Лариса Косач стала всесвітньо відомою? (*Леся Українка*).
19. У якому місті була заснована гімназія вищих наук? (*У Ніжині*).
20. Місцезнаходження дендропарку „Софіївка”. (*Умань*).
21. Автор багатотомної „Історії України-Руси”. (*Михайло Грушевський*).
22. Відомий український письменник, голова Директорії, заступник голови Центральної Ради. (*Володимир Винниченко*).
23. Режисер фільму „Тіні забутих предків”. (*Сергій Параджанов*).
24. Який гетьман став ініціатором відкриття Української Академії наук? (*Павло Скоропадський*).
25. Яку назву мала перша українська газета? (*„Зоря Галицька”*).
26. Назва альманаху, виданого „Руською трійцею”. (*„Русалка Дністровая”*).
27. Автором якого винаходу світового масштабу був Петро Прокопович? (*Рамкового вулика*).

○ **Історична постать**

1. Американський президент, автор доктрини „Америка для американців”. (*Монро*).
2. Видатний полководець, корсиканець, імператор Франції. (*Наполеон Бонапарт*).
3. Вавилонський цар, автор зведення законів. (*Хаммурані*).
4. Наймогутніший асирійський правитель, власник величезної бібліотеки глиняних табличок. (*Ашшурбаніпал*).
5. Мореплавець, що відкрив Америку. (*Христофор Колумб*).
6. Ім'я цього єгипетського фараона носить одне з семи чудес світу. (*Хеопс*).
7. Засновник династії Великих Моголів. (*Бабур*).
8. Геніальний полководець, вождь гунів, після смерті якого гунни занепали. (*Аттіла*).
9. Імператор Індії, що випередив свій час. (*Акбар*).
10. Перший президент США. (*Джордж Вашингтон*).
11. Англійська „залізна леді”, лідер Консервативної партії. (*Маргарет Тетчер*).
12. Ім'я Чингізхана. (*Темучін*).
13. Як звали дружину турецького султана Сулеймана Пишного? (*Роксолана*).
14. Італійський живописець, автор креслень парашута, водолазного костюма та літального апарата. (*Леонардо да Вінчі*).
15. Московський князь, коронований як перший московський цар, ініціатор опричнини. (*Іван IV Грозний*).
16. Російський цар, що „прорубав вікно в Європу”. (*Петро I*).
17. Гетьман, автор Конституції. (*Пилип Орлик*).
18. Рейхсканцлер, фюрер Німеччини. (*Адольф Гітлер*).
19. Американський актор, що став президентом. (*Рональд Рейган*).
20. „Батько” фашизму. (*Беніто Муссоліні*).

- 21.Лідер більшовицької партії. (*В. Ульянов (Ленін).*).
- 22.Перший космонавт. (*Юрій Гагарін.*)
- 23.Політичний лідер, що майже півстоліття правив Кубою. (*Фідель Кастро.*)
- 24.Один з найбагатших людей світу, власник комп'ютерної імперії. (*Білл Гейтс.*)
- 25.Спартанський цар, герой битви у Фермопільській ущелині. (*Леонід.*)
- 26.Всесвітньо відомий німецький композитор, що страждав на прогресуючу втрату слуху і наприкінці життя уже не міг чути власну музику. (*Людвіг Ван Бетговен.*)
- 27.Папа Римський, ініціатор календарної реформи. (*Григорій XIII.*)

○ У царстві хронології

1. Коли була укладена Люблінська унія? (*1569 р.*).
2. Битва на річці Калка. (*1223 р.*).
3. Початок Другої світової війни. (*1 вересня 1939 р.*).
4. Виникнення уніатської церкви. (*1596 р.*).
5. Початок Реформації в Європі. (*1517 р.*).
6. Відкриття Америки. (*1492 р.*).
7. Куликовська битва. (*1380 р.*).
8. Перша навколосвітня подорож. (*1519-1522 рр.*).
9. Хрещення Русі. (*988 р.*).
- 10.Виникнення Києва. (*V ст.*).
- 11.Прихід до влади Адольфа Гітлера. (*1933 р.*).
- 12.Більшовицький переворот в Росії. (*Жовтень 1917 р.*).
- 13.Переяславська рада. (*8 січня 1654 р.*).
- 14.Селянська реформа в Росії. (*1861 р.*).
- 15.Грюнвальдська битва. (*1410 р.*).
- 16.Кревська унія. (*1385 р.*).
- 17.Радянсько-німецька війна. (*1941-1945 рр.*).
- 18.Хотинська війна. (*1621 р.*).
- 19.Перша зафіксована письмова згадка назви Україна. (*1187 р.*).
- 20.Виникнення першої грецької колонії в Північному Причорномор'ї. (*VII ст. до н.е.*).
- 21.Рік ухвалення Конституції України. (*1996 р.*).
- 22.Рік розколу християнства на православ'я і католицизм. (*1054 р.*).
- 23.Розпад СРСР. (*1991 р.*).
- 24.Утворення держави Ізраїль. (*1947 р.*).
- 25.Утворення ООН. (*1945 р.*).
- 26.Загальна декларація прав людини. (*10 грудня 1948 р.*).
- 27.Заснування Харківського Університету. (*1805 р.*).

○ Розмаїття країн

1. Національною релігією якої країни є синтоїзм? (*Японія.*)
2. Столицею якої імперії був Константинополь? (*Візантійської.*)
3. Об'єднанню якої країни передувало зруйнування муру? (*Німеччини.*)
4. За „планом Маутбеттена” на території Індії було утворено дві держави – Індію і ... (*Пакистан.*)
5. У якій країні найперше відбулася промислова революція? (*В Англії.*)
6. На гербі якої країни є клиновий листок? (*Канади.*)

7. Яка країна у ХІХ ст. була об'єднана „залізом і кров'ю”? (*Німеччина*).
8. За війну з якою Балтійською державою СРСР було виключено з Ліги Націй? (*З Фінляндією*).
9. На бік короля якої держави перейшов гетьман Іван Мазепа в 1708 р.? (*Швеції*).
10. Державний символ якої країни має знаки, що символізують кількість її адміністративно-територіальних одиниць? (*США*).
11. Країна, що виникла внаслідок Утрехтської унії. (*Голландія*).
12. Населенню якої країни притаманний кастовий поділ? (*Індія*).
13. Президентом якої держави був Авраам Лінкольн? (*США*).
14. Аншлюс якої держави здійснила гітлерівська Німеччина в 1938 р.? (*Австрії*).
15. Адміністративно-територіальною одиницею якої країни є воєводство? (*Польщі*).
16. Країна – батьківщина пароплава. (*Англія*).
17. З історією якої держави пов'язана династія Валуа? (*Франція*).
18. Яка країна створила „Непереможну армаду”? (*Іспанія*).
19. Підданим якої держави був пірат Френсіс Дрейк? (*Англії*).
20. Населення якої країни нині живе в період П'ятої республіки? (*Франції*).
21. У якій країні в ході боротьби за незалежність застосовувалися „кампанії громадянської непокорі”? (*В Індії*).
22. Назва цієї колишньої іспанської колонії пов'язана з одним із елементів періодичної системи Менделєєва. (*Аргентина*).
23. Батьківщина Олімпійських ігор. (*Греція*).
24. Країна – резиденція Папи Римського. (*Ватикан*).
25. В об'єднанні цієї країни значну роль відіграла „червона тисяча” Джузеппе Гарібальді. (*Італія*).
26. Столицею цієї держави є місто Тель-Авів. (*Ізраїль*).
27. Нині неіснуюча держава Балканського півострова, що отримала свою назву після державного перевороту Олександра Карагеоргієвича в 1929 р. (*Югославія*).

○ Міфи та релігії

1. Індійський бог Сіддхартха Гаутама. (*Будда*).
2. Чудовисько, що жило в лабіринті на о. Крит. (*Мінотавр*).
3. Бог моря у давніх греків. (*Посейдон*).
4. Яке дерево подарувала головному місту Аттики богиня Афіна? (*Оливкове*).
5. Бог Сонця у давньому Єгипті. (*Ра*).
6. Верховний бог у греків. (*Зевс*).
7. Богиня правосуддя у Стародавній Греції. (*Феміда*).
8. Національна релігія Японії. (*Синтоїзм*).
9. Священна книга мусульман. (*Коран*).
10. Бог Сонця, світла і добра в давніх українців. (*Дажбог*).
11. Богиня домашнього вогнища в давніх українців. (*Берегиня*).
12. Найдавніша світова релігія. (*Буддизм*).
13. Яка тварина вважається священною в Індії? (*Корова*).
14. Папа Римський, поляк за національністю. (*Іоанн-Павло II*).
15. Слабке місце Ахілла. (*П'ята*).
16. Назва гори в Греції, де, за уявленням давніх греків, мешкали боги. (*Олімп*).
17. Китайський мудрець, вчення якого стало національною релігією. (*Конфуцій*).
18. Хто був засновником ісламу? (*Пророк Мухаммед*).

19. Як називаються глави Корану? (*Сури*).
20. Як називається форма релігії, суть якої полягає у поклонінні речам – носіям надприродної сили? (*Фетишизм*).
21. Міфічний герой, що пожертвував життям заради польоту. (*Ікар*).
22. Ім'я жінки, що стала причиною Троянської війни. (*Єлена*).
23. Яка царівна допомогла Тесею вибратися з лабіринту, давши клубок ниток? (*Аріадна*).
24. Як називались одноокі велетні, до острова яких пристав Одиссей? (*Циклопи*).
25. Верховний бог у скандинавів. (*Один*).
26. Що символізує крилата богиня Ніка? (*Перемогу*).
27. Виникнення якого виду мистецтва пов'язують з урочистостями в честь бога виноробства Діоніса? (*Театрального*).

○ Світ понять

1. Документ, що дає повне або часткове відпущення гріхів. (*Індульгенція*).
2. Назва кальвіністів у Франції. (*Гугеноти*).
3. Рівень матеріальних і духовних досягнень людства. (*Культура*).
4. Те саме, що й союз, об'єднання. (*Унія*).
5. Наука, назва якої з грецької означає любов до мудрості. (*Філософія*).
6. Революція, метою якої є боротьба проти феодалізму або його залишків. (*Буржуазна*).
7. Об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин. (*Інтеграція*).
8. Одиниця земельної площі, що дорівнює 1,09 гектара. (*Десятина*).
9. Зведення усіх проявів життя до єдиних, затверджених імперською владою зразків. (*Уніфікація*).
10. Перехід від ручної праці до машинної, від мануфактури до фабрики і заводу. (*Промисловий переворот*).
11. Прусські поміщики. (*Юнкери*).
12. Збірник історичних і географічних мап. (*Атлас*).
13. Зосередження всієї повноти влади в руках однієї особи – монарха. (*Абсолютизм*).
14. Боротьба проти Реформації. (*Контрреформація*).
15. Язичницькі жерці в давніх українців. (*Волхви*).
16. Якісні, докорінні зміни, стрибкоподібний перехід від старого до нового. (*Революція*).
17. Наука про народонаселення. (*Демографія*).
18. Вид господарства, що передувало товарному. (*Натуральне*).
19. Політика захисту вітчизняного виробника. (*Протекціонізм*).
20. Виключне право, надане одній особі, групі осіб або державі на виробництво чи продаж певних товарів. (*Монополія*).
21. Обґрунтоване припущення, висунуте для пояснення певного явища або закономірного зв'язку між сукупністю явищ. (*Гіпотеза*).
22. Форма правління, за якої влада належить виборному органу – парламентові. (*Республіка*).
23. Проповідування зверхності однієї нації над іншою. (*Шовінізм*).
24. Значення цього слова походить від турецького „гайда” – гнати, переслідувати. (*Гайдамака*).

25. Картина, написана фарбами по сирій штукатурці. (*Фреска*).

26. У Київській державі підневільна особа, що прирівнювалася до раба. (*Холон*).

27. Особа, яка не погоджується з панівною ідеологією. (*Дисидент*).

III тур „Улюблена тема”

На ігровому полі 36 квадратиків чотирьох кольорів: 9 – синього кольору, 9 – червоного, 9 – жовтого, 9 – сірого. Впродовж хвилини учасники запам'ятовують розташування своїх квадратиків та квадратиків суперників. Далі по черзі (залежно від результатів завдання „Дешифрувальник”) дають відповіді: правильна відповідь на запитання своєї теми – 2 бали, теми суперника – 3 бали, загальних запитань (квадратики сірого кольору) – 1 бал).

Запитання улюбленої теми складаються відповідно до уподобань фіналістів.

○ Загальні запитання

1. Герой давньогрецьких міфів, що здійснив 12 подвигів. (*Геракл*).
2. Як називається біг на дистанцію 42 км 198 м? (*Марафон*).
3. Країна казкових багатств, коштовна перлина Британської колоніальної імперії. (*Індія*).
4. Назва цієї держави в перекладі означає „низинні землі”. (*Нідерланди*).
5. Назва цієї країни є даниною пам'яті відомому мореплавцеві, що відкрив материк, на якому вона розміщена. (*Колумбія*).
6. Як називають символи, що їх китайці використовують для запису слів? (*Ієрогліфи*).
7. В основі війська яких кочівників лежала десяткова система: десяток, сотня, тисяча, „тьма”? (*Монголо-татар*).
8. Як називають нащадків змішаних шлюбів європейців і негрів? (*Мулати*).
9. Винахідник конвеєрного виробництва. (*Генрі Форд*).
10. Представники якої національності стали жертвами „Кришталеві ночі” („Ночі битого скла”) в Німеччині? (*Євреї*).
11. „Гомо сапієнс” – людина розумна, „гомо еректус” – людина випростана (прямо ходяча), а що означає „гомо габі ліс”? (*Людина уміла*).

IV. Підбиття підсумків. Нагородження переможців.

Ілюстративна вікторина «Про кого йдеться?» (Соратники Богдана Хмельницького)

Соратники Богдана Хмельницького

Своїми
співачами
поділяйте історичні
дані та факти його
біографії, проставивши
відповідні цифри
на портрети.

**Іван
Богун**

**Іван
Виховський**

**Григорій
Тулчицький**

**Іван
Виховський**

**Іван
Золотарівський**

**Михайло
Кравчовський**

**Михайло
Кравчовський**

**Юрій
Хмельницький**

**Мартин
Лисницький**

**Іван
Сірко**

**Дмитро
Богданович**

**Павло
Петрус**

- Чернівецький сотник, брав участь у Зборській, Берестецькій та Батюцькій битвах. Одружений з дочкою литовського господаря. 1653 р. був смертельно поранений у битві під Сучавою.
- Один з організаторів українсько-польсько-литовського союзу, переміщений полковник, брав участь в укладанні Берестецької угоди у Москві. Був обраний гетьманом Правобережної України.
- Учасник повстання запорозької козацтва, що здобув фортецю Дюнкерк у Франції. Учасник Визвольної війни під проводом Хмельницького. Ненадовго був обраний кошовим отаманом на Запорозький Січ.
- Полтавський полковник, учасник Смутницької битви 1655 р. Прихильник союзу з Московським державою. Очолює повстання проти І. Виговського.
- Повстанець із запорозького роду. Навчався в університетах Лейдена, Базелі, Оксфорда, Кембриджа і Париза. До 1653 року зупинився на боці Польщі, потім перебував на службі шведського короля. До Б. Хмельницького перейшов 1657 р.
- Повстанець з Черкащини. Очолює військи, які відіграли вирішальну роль у перемозі під Корсунем. Брав участь у визвольній Правобережній Україні, очолював успішний штурм Вишгородського замку у Львові. Помер від тифу 1648 р.
- Київський полковник. Володар польського, французького, німецького та латинської мовами. 1649 року під час бою під Полтавою був тяжко поранений, потрапив у полон і загинув від смері.
- Корсунський полковник, брав участь у битві під Батогом, очолював українську армію 1654 р. у війні проти польсько-литовського війська. Загинув 1655 р. під час битви під Старим Битогом.
- Повстанець з татарського роду. Один із найбільших студентів Б. Хмельницького. Учасник Жолтоводської, Корсунської, Гиньківської та Зборської битв.
- Полковник козацької і корсунської. Очолював українське посольство до Москви 1648 та 1654 рр. Відмовився присягнути на вірність московському царю.
- Генеральний писар, блискучий дипломат, продавувач політику Хмельницького, спрямовану на досягнення незалежності Гетьманщини.
- Полковник подільський, особливо відзначився під час Берестецької битви, організував облогу козацького табору, в полні війні і отримав українську армію.

Історична історія
ТА ПРАВДИВІСТЬ

ПРО ЩО ЙДЕТЬСЯ?

Прочитайте малюнок з його описом. Проставте номери запитів у відповіді.

1 Одержав Польського королівства в Великого князівства Литовського в одну державу — Ян Пашкович. Де жодий воєнний діяч не міг не хотіти, а й для Польщі та українців. Переміщення більшої армії вказувало на історичну волю єдиної держави.

2 Казнить, що Іван Третьяков за наказом царя Іоанна в 1708 році. Після цього Іван Третьяков став одним з найвідоміших артистів в Україні.

3 Під час правління султана Сулеймана I Османська імперія досягла найвищої могутності. Сулейман став правителем Західної Європи та його імперія була створена для всіх країн Європи. Офіційно державою Сулеймана I був український Лівонський (Ризький) дворянський союзницький союз з Рязанню, що потрапив до турецького полону і був виведений до Європи. Сулейман очолює Росію, що вала воєни на території могутньої держави.

5 Цей собор відомий як собор Василя Блаженного. Гривце на цьому соборі стояло каменя церква Трьох і непомітно владарював, де був похований заможний і владарював Василю Блаженний. 1552 року московський князь Іван Казимир — створив Казимирський князівство, на честь цієї перемоги цар Іван Васильович IV Грозний змінив поховання на Красній площі (це державний храм). На цьому соборі у 1551-1561 роках і був споруджений каменний для інтерпретації храм на честь Трьох.

6 Ансамбль церкви складається з вежі Коринта, на тилку Трьох Святителів і власне святої Успенської церкви. На території вежі, що нагадує старий римський храм мавричан Велічч, збудований 1572-1576 рр. За проектом польського архітектора Петра з Бардином зведено найбільшого київського купця Костянтина Коринта. Найвищою в вежі висоту було також історично Фундація, що на 2 мій висоту виступає 1708 року поховання і перу в камені київського короля Карла X.

Брейн-ринг «Нова історія»

Мета: активізувати пізнавальну діяльність учнів, вчитися застосовувати набуті знання в нестандартній ситуації, брати участь в обговоренні історичних питань, підвищувати в учнів інтерес до предмету, навчальної діяльності, розвивати здоровий дух суперництва та співробітництва, берегти пам'ять народу про історичне минуле.

Хід брейн-рингу

1. Відкриття.

Дорогі діти! В цьому навчальному році ми з вами стали співучасниками Нової історії. Вивчая теми, виконую завдання, вивчая життя і діяльність видатних історичних діячів, ми разом з вами здійснили навколосвітню подорож з відважним Магелланом, відкривали Америку з Колумбом, познайомилися з кардиналом Ришельє і козацьким гетьманом Байдою-Вишневецьким, першим царем Іваном ІУ Грозним, громили поляків під Жовтими Водами і Батогом, прагнули об'єднання України з Петром Дорошенко.

Сьогодні ми зібралися, щоб помірятися силами в знанні І періоду Нової історії на історичному брейн-рингу. Ми вітаємо команди та їх капітанів. Щастить вам! Судити наш Брейн-ринг буде журі в складі:...

Оцінювання: за правильну відповідь команда отримує – 3 бали, за суттєве доповнення іншої команди, болільників – 2 бали.

I тур «Обертаючи коло»

Капітани обертають коло і отримують запитання. Команда може радітися і готувати відповідь протягом 30 сек.

1. Чому деякі історики називають Запорозьку Січ козацькою християнською демократичною республікою?	2. Чому в 60-70 рр. XVII ст. не вдалося зберегти єдність України?
3. Чи згодні? Англійські робітники підтримували збільшення кількості машин на мануфактурах і фабриках.	4. Хто зайвий в переліку і чому? Тиціан, Рафаель, Шекспір, Мікеланджело, Рембрандт.
5. З чим пов'язаний вислів: «Вівці поїдають людей»?	6. З чим пов'язаний вислів: «Чия влада, того й віра»?
7. Чи згодні? Польський король за рівнем влади наближався до абсолютизму.	8. Які країни посягали на українські землі протягом її історії?

II тур «Плутослови»

Команда ділиться капітаном на 2 частини і кожна виконує своє завдання протягом 3 хвилин. Розшифрував ключові слова і замінив цифри відповідними буквами, ви прочитаєте вираз і його автора.

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

2, 1, 5, 18,22, 3, 18, 3, 4 – система заходів Івана ІV з метою зміцнення царської влади

7, 3, 9, 10, 5, 11, 10,3, 12, 7, 8 – втручання одних держав у внутрішні справи іншої
13, 5, 15, 6, 2, 11, 10, 12, 26, 17, 18, 19 – гетьман Лівобережжя, вбитий під час повстання козаками
20, 21, 8, 6, 9, 4 – панівний стан Речі Посполитої
23, 21, 18, 24, 4, 11, 10, 9, 4 – відома англійська королева
27, 21, 2, 13, 2, 25, 4 – поселення на кордоні держави, звільнене від податків

III тур – Болільники

Правильні відповіді принесуть команді по 0,5 балів

1. В якій країні правив Грозний?
2. Степан Разін – повстанець чи боярин?
3. На які частини Дніпро розділив Україну?
4. Хто очолив НВВ проти Р.П.?
5. Хто правив раніше Карл II Стюарт чи Вільгельм II Оранський?
6. Хто правив раніше Михайло Романов чи Іван Грозний?
7. Що таке революція?
8. Кого називали козаками?
9. Що відкрив Колумб?
10. В якій країні були Лжедмитрії?
11. Якого англ. короля стратили?
12. Кого називали шляхтичами?
13. кого називали «віги»
14. кого називали торі?
15. хто такі кріпаки?
16. Хто правив раніше: Іван Мазепа чи Іван Самойлович?
17. В якій країні були «кавалери» та «круглоголові»
18. Автор картини «Джоконда»
19. Автор картини «Сікстинська мадонна»
20. В якій країні відбулася Варфоломійська ніч

IV тур – «Хронологічний ряд»

Протягом 1 хв. команди встановлюють хронологію діяльності видатних осіб України, потім передають журі.

V тур «Що об'єднує?»

Капітани обирають порядковий номер запитання і протягом 30 сек. команда готує відповідь.

1. Кортес, Магеллан, Колумб, Васко да Гама, Пісарро.
2. Косинський, Наливайко, Т.Федорович, Я.Барабаш, Сулима, Я.Острянин.
3. Іван Грозний, Єлизавета Велика, Карл Великий, Марія Тюдор, Вільгельм II Оранський.
4. інDEPENDенти, левеллери, луддити, віги, торі, кавалери, залізобокі.
5. водяне колесо, паровий двигун, «Дженні», Ричард Аркрайд.
6. Андрусово, Бахчисарай, Константинополь
7. Ж.Кальвін, Генріх VIII Тюдор, Мартін Лютер, Томас Мюнцер.

Завершення брейн-рингу. Нагородження переможців.

Гра «Щасливий випадок»

1. Дайте відповідь на запитання (кожна правильна відповідь – 1 бал)

I команда

1. Видатний грецький математик (Піфагор).
2. Грецький вчений, який вважав, що Земля – куля і знаходиться у центрі світу, а Сонце і зірки рухаються навколо неї (Анаксимандр).
3. У школі діти вчилися співати, танцювати, грати на лірі. Про яку школу йде мова: афінську чи спартанську? (Афінську).
4. Відомий скульптор Греції, який створив скульптури Афіни, Зевса? (Фідій).
5. Для кого з жителів Греції освіта була недоступною? (Для рабів, дівчат).
6. У давньогрецькій архітектурі широко використовували колони. Які види колон ви знаєте? (Доричні, іонічні, коринфські).
7. Кому категорично заборонялося бути присутнім та брати участь у олімпійських іграх? (Жінкам).
8. Назвати 2 великі поеми про походи греків на Трою. Хто їх автор? («Іліада», «Одісея», Гомер).
9. Металева паличка для письма. (Стиль).
10. Добре оброблена шкіра теляти або ягняти, яку використовували для письма. (Пергамент).

II команда

1. Вчений, який першим висловив думку, що весь світ складається з атомів (Демокрит).
2. Кого називали батьком історії (Геродота).
3. Який внесок у розвиток писемності внесли стародавні греки? (Алфавіт з 24 літер, голосні і приголосні).
4. Автори трагедій у Греції (Есхіл та Софокл).
5. Що в Стародавній Греції називали школою для дорослих? (Театр).
6. Навіси, що підтримувалися колонами, де греки ховалися від палючого сонця? (Портики).
7. Автор скульптури «Дискобол» (Мирон).
8. Що означає вислів «Місце для видовищ»? (Театр).
9. Який факт свідчить про те, що греки з великою повагою ставилися до олімпійських ігор? (Заборонялися війни).
10. Відомі грецькі філософи. (Софокл, Платон, Аристотель).

2. Робота з тестовими картками (правильна відповідь в 1 бал)

До дати підібрати подію, розташовану в правильній послідовності.

I команда

1. 334 - 325 рр. до н. е. 3. (Реформи Солона)
2. 480 р. до н. е. 1. (Похід О. Македонського на Схід)
3. 594 р. до н. е. 2. (Саламінська битва)

II команда

1. 490 р. до н. е. 3. (Розпад держави О. Македонського)
2. 431-401 рр. до н. е. 1. (Марафонська битва)
3. 326 р. до н. е. 2. (Пелопоннеська війна)

3. Гра «Поле чудес» (кожна правильна відповідь – 2 бали)

На дошці викласти зашифровані імена видатних греків.

I команда

ПЕРІКЛ. Протягом 15 років був першим стратегом.

ДЕМОСФЕН. Оратор, що закликав афінян до боротьби з Філіпом II.

II команда

СОЛОН. Правитель Греції, що примирив демос і аристократію.

ФЕМИСТОКЛ. Полководець Афіні під час Саламінської битви.

4. Змагання капітанів. Як ви знаєте крилаті вирази?

- Нитка Аріадни. (Знайти вихід із скрутного становища. Міф про Тесея).
- Лаконічна мова (Коротка і точна, Лаконіка - Спарта).
- Гордіїв вузол (Рішення покінчити з якимось складним питанням, просте розв'язування складної проблеми).
- Ахіллесова п'ята (Вразливе, слабке місце).

5. «Знатоки». Знання грецької міфології.

«Впізнай героя» (кожна правильна відповідь – 2 бали)

I команда

Він мав благородне велике серце. Він перший зглянувся на людей, навчив їх будувати світлі житла, плавати на човнах, приручати тварин. Він перший запряг у ярмо дикого бика, перший приборкав вільного коня. Він навчив смертних лікуватися цілющими травами, знаходити шлях по зіркам і лету птахів, навчив добувати із землі мідь, золото і срібло та користуватися щедрими дарами природи (*Прометей*).

II команда

Як і інші безсмертні, вона жила на захмаренім Олімпі, але більше любила ходити по землі. Висока, гарна, у вінку із золотого колосся й червоних маків, встигала вона скрізь, пильнуючи, чи добре вродило у полі, чи гарно ліс зеленіє і чи соковита трава на пасовиськах (*Деметра*).

6. Бліц-турнір. «Хвилина на роздуми».

За 1 хв. дайте найбільшу кількість відповідей. Кожна відповідь – 1 бал.

- Як звали дочку Деметри? (*Персефона*)
- Яку кількість подвигів здійснив Геракл? (*12*)
- Що згубило Ікара? (*Сонце та неслухняність*)
- Чи є в грецькій міфології міфи про загибель світу? (*Нема*)
- Як називається підземне царство? (*Тартар, царство Аїда*)
- Хто звелів закувати Прометея? (*Зевс*)
- Скільки часу повинна залишатися Персефона у царстві тіней? (*Третина року*)
- Про кого сліпий віщун Терезій сказав: «Він буде великим героєм, якого ще не мала грецька земля»? (*Геракла*)
- Як звали найвідомішого будівничого, митця, різьбяр? (*Дедал*)
- Як звать музу історії? (*Кліо*)
- Як називають безжурних істот, які уособлюють різні явища і сили природи? (*Німфи*)
- Як ще називають Стародавню Грецію? (*Еллада*)
- Назвіть титана, який відібрав владу у свого батька Урана? (*Кронос*)
- Де жив Мінотавр? (*Лабіринт*)
- Хто подарував людям вогонь? (*Прометей*)
- На чому увіз до свого царства Аїд Персефону? (*На золотій колісниці*)
- Що означає ім'я Геракл? (*«Уславлений герой»*)
- Як звали богиню кохання? (*Афродіта*)
- Де жили грецькі боги? (*На горі Олімп*)
- У яких горах був прикутий Прометей? (*У Кавказьких*)
- Що з'їла Персефона, що могло навіки залишити її у підземному царстві? (*Гранат*)
- Хто був батьком Геркла? (*Зевс*)
- На згадку про кого смертні люди носять металеві каблучки й персні з коштовним камінням? (*Про Прометея*)
- Як звали бога морів? (*Посейдон*)
- Як звали бога ковальства? (*Гефест*)
- Як звали бога - покровителя торгівлі? (*Гермес*)
- Хто був богом підземного царства? (*Аїд*)
- Хто був перевізником через річку небуття у підземному царстві? (*Харон*)
- Хто охороняв вхід до підземного царства? (*Цербер*)
- Хто із живих потрапив у царство Аїда і повернувся назад? (*Орфей*)

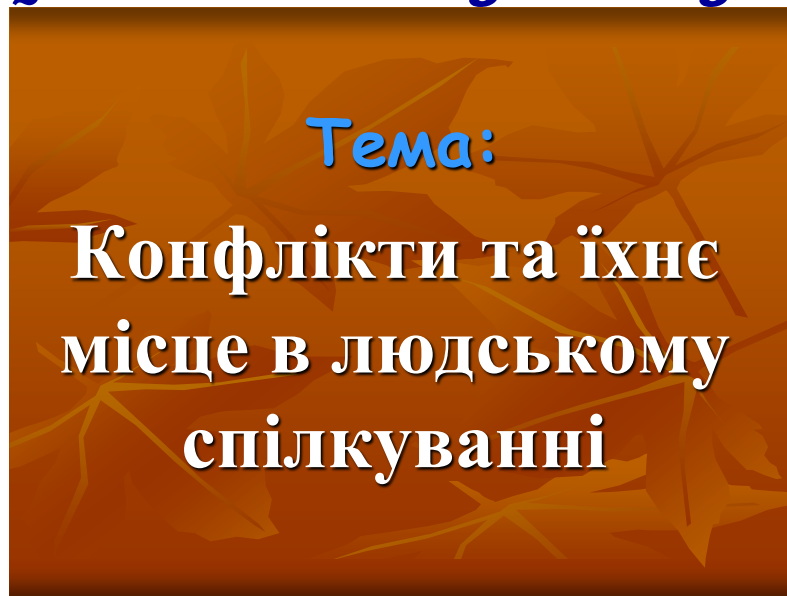
7. Підбиття підсумків. Визначення команди-переможця. Виставлення оцінок.

8. Домашнє завдання: підготуватися до контрольної роботи.

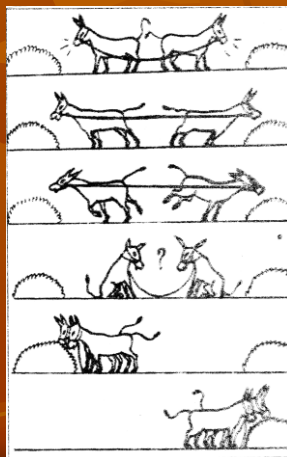

Перегляд презентації конфлікти та їхнє місце в людському спілкуванні

Бесіда за карикатурою

- Які причини виникнення конфлікту?
- Як його вдалося подолати?

Типи конфліктів

Конфлікт цілей – виявляється у тому, що сторони по різному бачать бажаний стан об'єкта в майбутньому

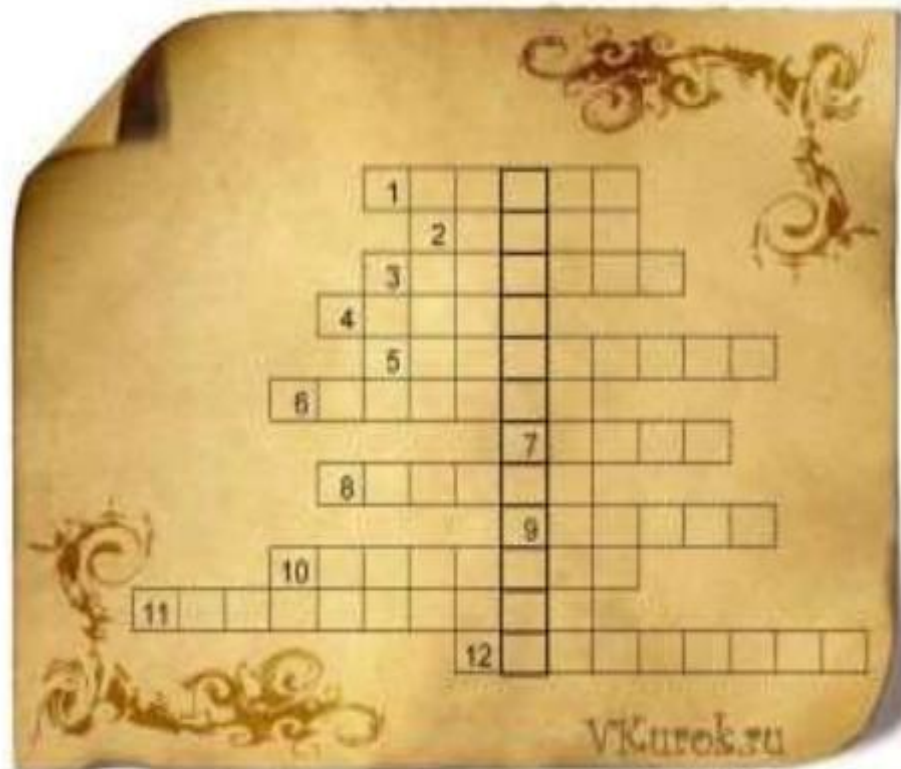
Конфлікт пізнання – виникає в ситуаціях, коли в сторін не збігаються погляди, ідеї та думки щодо розв'язаної проблеми

Емоційний (чуттєвий) – з'являється, коли в основі між особистісних стосунків лежать різні почуття та емоції. Люди викликають один в одного роздратування манерою своєї поведінки

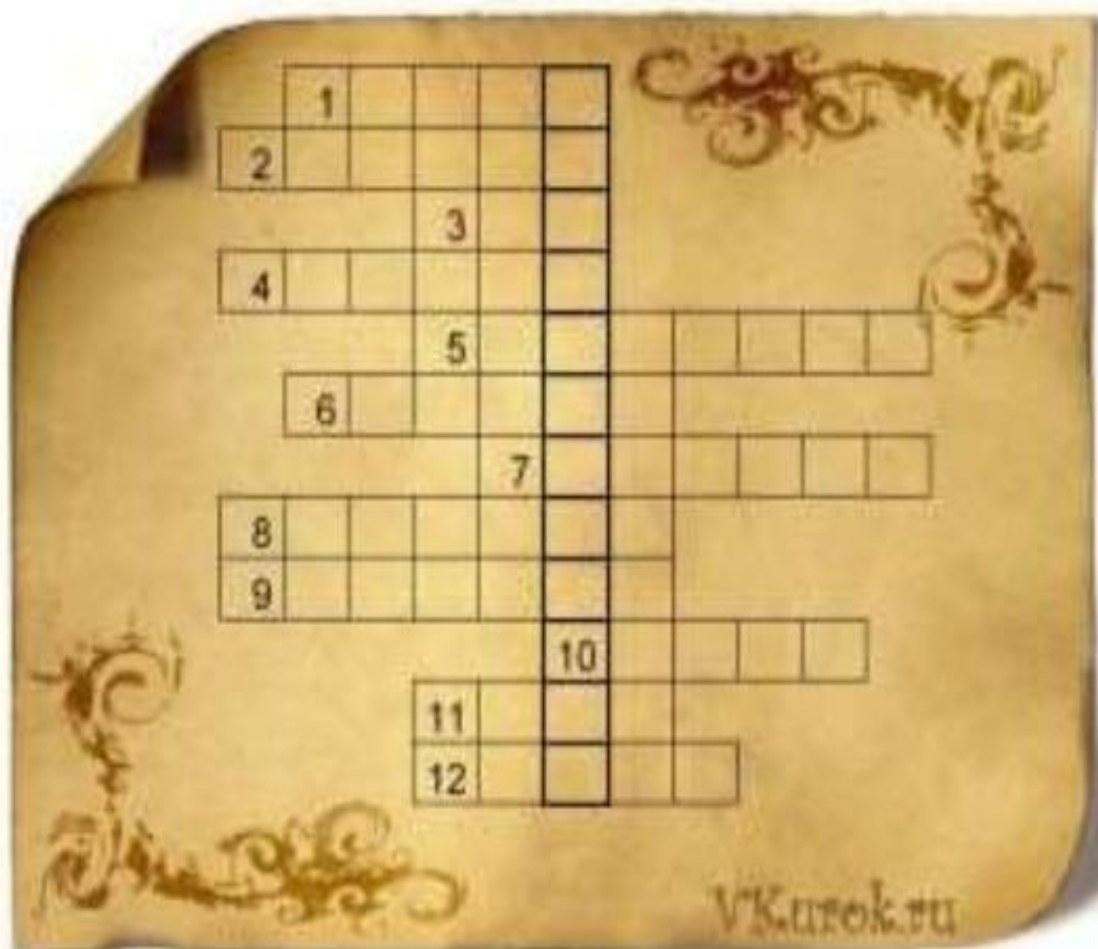
Кросворди

Ключове слово – «християнство»

1. Служителі дохристиянських культів, знахарі, чаклуни на Русі-Україні.
2. Бог-громовержець.
3. Бог вітру.
4. Покровитель скотарства.
5. Йдучи в похід, цей князь попереджав ворога: «Хочу на вас іти».
6. Рукописна книга з послідовним записом історичних подій.
7. Бог весняної родючості, весни, сонця.
8. Східнослов'янське плем'я.
9. Поселення давніх слов'ян.
10. Могутня держава, від якої Русь-Україна прийняла християнство.
11. Релігія, що базується на вірі багатьох богів.
12. Князь, що запровадив християнство в Русі-Україні.

Ключове слово - «Вишневецький»

1. Одне з найстаріших міст на Правобережжі Дніпра, перша літописна згадка про нього датується 1078 роком.
2. Головний ворог козаків.
3. Назва козацького війська.
4. У країнах Сходу – найвищий титул держави правителя.
5. Відзнаки Запорозького Війська.
6. Відзнака гетьмана.
7. В перекладі з німецької мови означає «старший, головний».
8. Острів на Дніпрі, де козаки збудували першу козацьку фортецю.
9. Військова одиниця козацького війська, житло.
10. Вільна людина, хоробрий воїн.
11. Турецький полон, люди-бранці.
12. Славний Лицар, персонаж народної думи.

Ребуси

Розгадайте ребус, і ви дізнаєтеся, хто у давнину захищав українські землі від частих нападів ворогів – турків і татар.

КИ

--	--	--	--	--	--

Розгадайте ребус, і ви дізнаєтеся, які вороги прийшли на українські землі у 1941 році.

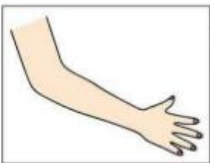
””” Ш ”””

--	--	--	--	--	--	--	--

Розгадайте ребус, і ви дізнаєтеся, як називали військо за часів Київської Русі.

Д

”” Ж ”””

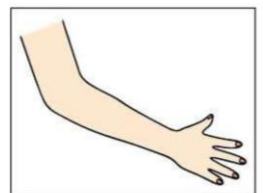

--	--	--	--	--	--	--	--

Розгадайте ребус, в якому зашифровано назву козацького човна.

”” ””

--	--	--	--	--

Звіт про проведення тижня історії

З 03 по 07 грудня 2018 року під гаслом: «Час летить над нами. Але тінь свою залишає за нашою спиною. Чи не у цій тіні наше минуле й майбутнє?» в школі проходив ТИЖДЕНЬ ІСТОРІЇ відповідно до плану розробленого вчителем історії Люшиною В.О.

В день відкриття тижня у коридорі школи було оформлено інформаційний вісник «Минуле людства», який учні мали можливість оглянути впродовж тижня. В шкільній бібліотеці учням пропонувався огляд історичної літератури, яка рекомендувалася для позакласного читання.

Протягом тижня пройшло чимало цікавих та змістовних заходів. Серед них – інтелектуальна гра «Слабка ланка» для учнів 11 класу, історична п'єса «Вибух Першої світової війни» для учнів 10 класу, відкритий урок у 8 класі «Брест-Литовський мирний договір. Останні дні Центральної Ради».

Незабутні враження залишилися в учнів 5 класу від інтелектуально-розважальної гри «Історичне асорті», 8 класу від ілюстративної вікторини «Про кого йдеться?», 10 класу – гри «Щасливий випадок», 11 класу – гри «Найрозумніший».

З учнями 6-7-х класів Люшина В.О. організувала перегляд та обговорення презентації «Конфлікти та їхнє місце в людському спілкуванні».

Учні із великим задоволенням брали участь у розгадуванні історичних кросвордів та вікторин.

На завершальному етапі тижня учні були нагороджені грамотами, подяками за активну участь у тижні.

